JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Könetraat 101 — Könetunnid kella 10—1 l. Tarwitamata jäänud käsikirjad häwitatakse ära, kui neile tagasisaatmiseks marksid ei ole juure lisatud.

üksiku numbri hind 5 senti. Tellimise hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Willem Wessart. Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühisus". Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70 ½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: 1 ½ millimeeter ühel weerul: tekstis 8 sent., kuulutuste lõpus 5 sent.

Nr. 63. Paides, neljapäewal 1. juunil 1933. a. 8. aastakäik.

Miljonite matmine algab.

Pankrottäridele antud sajad miljonid tahetakse ilma riigikogu teadmata korstnasse kirjutada.

Uus walitsus esitas riigikogule niisuguse eelnõu.

Uus walitsus esitas riigikogule Pikalaenu panga põhikirja muutmise eelnõu, mis wõeti eile walitsuse koalitsiooni poolt kiires korras riigikogu rahanduse komisjonis arutamisele. Majandusminister P. Kurwits esines komisjonis sel puhul pikemate seletustega. Komisjoni koosolek kuulutati kinniseks. Nagu kuulda on majanduseministri esinemisele järgnenud õige elawad sõnawõtmised.

Kell 1 päewal määrati uus rahaasjanduse komisjoni koosolek, kus eelnõu arutamist jatkati. Täna wõi homme tahetawat ta riigikogust läbi wiia ja maksma panna.

Walitsuse poolt esitatud eelnõu tekst on järgmine:

Pikalaenu panga põhiliri (RT 115 — 1921) täiendatakse §-ga 8¹ järgmises redaktsioonis:

§ 8¹. Wabariigi walitsuse igakordse loaga wõtab pank rahwamajanduslikelt tähtsatel juhtumistel oma peale wastutuse teiste majanduslikult elujõulisse krediidiajutuste kohustuste eest ja annab krediidiajutustele laene panga põhikirja §§ 10., 34. ja 35-das tähendatud erinewatel kindlustustel, kusjuures nõuetawad kindlustused ja kõik muud laenutingimused määratakse kindlaks igal üksikul juhul panga nõukogu poolt. Nende krediidiajutuste poolt kahjude kandmise korral on pangal õigus wabariigi walitsuse loal, likwidatsiooni ärahoidmise ning sanerimise otstarbel, krediidiajutustesse oma kapitali sissemaksta, jaades selle wastu krediidiajutuste aktsiaid. Neid operatsioone toimetab pank tema walitsemisel olewate wabariigi walitsusele kuuluwate summade arwel. Sularaha puudumisel annab riigikassa wastawas summas pangale tagasi panga põhikirja § 61. p. 1. korras temalt saadud wõlakirje.

Käesolewas §-is tähendatud operatsioonide teostamiseks Pikalaenu panga poolt põhikirja § 61. p. 3. korras wõlakirjade wäljaandmise läbi tekkiwad kulud ja wõimalikud kahjud intressi arwel kaetakse Pikalaenu panga walitsemisel olewate wabariigi walitsuse summadega.

Sanerimise otstarbel tehtawad kokkulepped kapitalwõla wähendamises wõlgnikkudega ja wastutajatega, samuti wõlgade ja nõudmiste mahakustutamised, jünniwad panga nõukogu otsusel, millised otsused kuuluwad wabariigi walitsuse kinnitamisele.

2.

Sama põhikirja § 47 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 47. Käesolewa põhikirja § 41 korras walitsemisele wõetud laenude ja nõudmiste kaheks sissetulnud summasid wõib pank wabariigi walitsuse poolt lubatud määral ja tingimustel tasuda wabariigi walitsusele oma wõlakirjadega (§ 61 p. 1) ja kaitsada põhikirja § 8¹ tähendatud otstarbeteks.

On arusaadaw, et walitsus peab wajaduse korral toetama terweid ja elujõulisi pankasid. Oleks walitsus küsinud riigikogult selleks wolitust, poleks talle keegi seda keelanud.

Nüüd on aga uus walitsus esitanud riigikogule niisuguse eelnõu, mis wõimaldab Pikalaenu pangal lihtsalt maha kirjutada kõik need sajad miljonid, mis on waremalt aegadel wälja laenatud teatawatele ettewõtetele. Seda kõik tahetakse teha ilma riigikogu teadmata, ilma et meie rahwaesitus seda näeks wõi saaks kontrollida.

Selle seadusega wõidakse kirjutada korstnasse ka Einpauli poolt tekitatud 70 miljoniline kahju ja ka kõigi teiste pankrott-ärimeeste suured wõlad.. Seda tahab kõik teha kesterakond ja kuondusasunikud, kes nõuawad niisuguse seaduse wastuwõtmist.

Seda ei tohi lasta sündida! Riigikogu peab niisugusele pankrott-meistrite wõlgade kustutamise katsele wastu astuma.

Imeloom Altamira kaljukoopas.

Kuulus Altamira kaljukoobas Hispaanias Santanderi läheduses ühwardab kiiste langeda. Koopa ülaseinad on ilustatud rohkete eelajalooliste joonistega, mis annawad selge pildi muinsse aja kultuuri õrgest tasemest.

Tallinnas tabati kommunistide raadiojaam.

Mitu põrandaalust arreteeriti.

Nagu kuuleme, on nende päewade sees Tallinnas ja ka mujal olnud suuremaid läbiotsimisi põrandaaluste seas. Tallinnas on annud see õige ohtralt tulemusi. Nimelt awastati kommunistide salajane raadiojaam, mis asetsenud kuskil Pelgulinna kaudis. Raadiojaam on õige wäike, sedu wõib praegu isegi hõlma all kaasas kanda. See on kõige uuemat tüüpi seadeldis, nähtawasti Wenemaal walmistatud ja sealt salaja üle piiri toodud.

Ühendust on selle abil peetud morse tähestiku abil. Teated anti edasi muidugi šhifreeritult.

Tallinnas wangistati seitse meest, kes põrandaaluste na wõi nende juhtnööride järgi tegutsenud. Nende seas olewat ka Wenest tulnud mehaanik, kes salajaamaga oskas ümber käia.

Kuuldawasti olewat ka Narwas läbiotsimisi ja arreteerimisi toimitud.

Ametlikult poolt pole sündmuse kohta weel teateid antud.

Mis sündis Ekholmi all?

Soomlaste ametlik seletus Wiinistu kalurite peksmise kohta.

Kalurid ütlewad: soomlased tarwitanud toorest wägiwalda.

Helsingi, 29. mail. Soome kahurpaadi „V.M.V.6." komandör oma aruandes wastawahele ametiwõimudele kirjeldab wahejuhtumist Ekholmi lähedal järgmiselt: Neljapäewa õhtul märgati kahurpaadilt elawat liiklemist Briti liipu all sõitwa piirituslaewa „Anna" ümber. Oli näha, kuidas mootorpaadid laewalt salapiiritust wõtsid. Ei ole kahtlust, et see piiritus taheti wiia kas Eestisse wõi Soome. Kuikahurpaat jõudis „Anna" juure, põgenesid piirituspaadid. Kahurpaat hakkas neid taga ajama. Oli näha, kuidas põgenewatelt paatidelt piirituskõnõsid merre heideti. Kahurpaat andis peatussignaali. Sellest hoolimata piirituspaadid jatkasid põgenemist. Warsti kahurpaat jõudis ühele piirituspaadile järele. Mitu Soome merewalwurit hüppas piirituspaadi pardale. Paadi meeskond wõttis ähwardawa seisangu ja asus mootori ette, et merewalwurid ei saaks mootorit seisma panna. Walwurid tõukasid aga mehed kõrwale ja panid mootori seisma. Paadis oli kaks piirituseweedajat, kes juba warem Soomes salapiiritusweo eest on karistada saanud. Piirituskoorem oli aga merre heidetud, enne kui kahurpaat põgenejad kätte sai.

Nagu sellest soome piirivalwurite seletusest nähtub, on nad oma käed ikkagi tabatutele külge pannud. Soomlased nimetawad seda tõukamiseks, Wiinistu mehed aga peksmiseks. Tõsiasjaks aga jääb, nagu on kinnitanud juurdlus, et mitmed Wiinistu kalurid on terwisliselt kannatada saanud.

Wahejuhtumise kohta Ekholmi tuletorni juures selgitatakse meile Wiinistu kalurite poolt järgmist:

18. mail kell 12 päewal sõitis Soome m.-p. „Mai", millel wiibis juht ja motorist. Ekholmi saarest 12 miili põhja pool pidas neid kinni Soome wahilaew W.M.V.6, ajades sellejuures „Mai" purjepoomi merre. „Mai" oli korrapäraselt klaaritud Soome. Soomlased ei lasknud isegi poomi merest üles wõtta, waid nõudsid wiibimata paadi lunkide awamist. See soow täideti ka otsekohe, waatamata, et selleks õieti paadi meeskond kohustatud ei olnud, kuna paat wiibis neutraalwetes. Peale põhjalikku läbiotsimist, mille juures midagi ei leitud, sest paat ei olnud salakaubawedaja, hakkasid soomlased mehi ujutlema, kus ja kuhu neil salakaup peidetud, ähwardades neid laskeriistaga ja lahtise soome pussiga. Kuna meestel salakaupa ette näidata ei olnud, siis ajas see asjaolu soomlased millegipärast wihale ja üks wahilaewa meeskonna liige (wormis) löi browningu päraga tugewa hoobi paadi juhile näkku, kuna motorist teise mehe käest nii tugewa hoobi rusikaga pähe sai, et uimasena paadi põhja lennama jäi, lööjal wiis hoop naha sõrmenukkide pealt maha.

Pärast seda sõitis soome laew minema. Mootorpaadi purjepoomi aga oli meri wahepeal ära uhtunud ja see jäigi leidmata. Loomulikult ei wõinud mehed sellises olukorras edasi-sõitu Soome jatkata, ja pöörasid Eestisse tagasi, kus nende wigastused kohaliku arsti poolt üle waadati ja protokoll koostati.

Samasugune juhtumine sama soome wahilaewaga oli ka 15. mail s.a., kus kaks kalurit oma mootorpaadiga nelja kil. kaugusel Jumida maaninast, seega meie territoriaalwetes, kalu püüdsid. Neile lähenes kiires tempos soome wahilaew W.M.V.6; sealt kargas nende paati wahilaewa meeskonna liige ja hakkas paati läbi otsima. Peale seda hakkas ta pärima ühe kaugelt paistwa laewa nime; kuna kalurid aga kahjuks seda ei teadnud, siis hakkas soomlane neid rusikaga näkku peksma. Peale peksmist läks mees oma laewa ja wahilaew sõitis minema.

Mehed palusid riigiwanemale antud palwekirjas kaitset, et Eesti kalastamise-weles niisugust toorest wägiwalda wälisriigi wõimude poolt ei korduks.

Ametlik juurdlus sündmuse kohta jatkub. Selgitatakse, kuiwõrd Soome walwelaew on eksinud rahwusvaheliste kommete wastu.

Rootsis 6.190.000 elanikku.

Stokholm, 29. mail. Rootsi elanike arw oli 1. jaanuaril 6.190.364. Möödunud aasta jooksul on Rootsi elanike arw kaswanud 27.918 hinge wõrra.

Wabadussõjalased panid Tartus „Postimehe" boikoti alla.

Wabadussõjalaste liidu mehed on Tartus terawas waatlus „Postimehega" ja rahwaerakonnaga. Pinewust aitas eriti weel suurendada möödunud pühapäewal Tartus ärapeetud wabadussõjalaste päew, mida „Postimees" kirjeldas õige halwakspanewas walguses. Kõige selle järeldusel on nüüd Tartu wabadussõjalaste liidu tegelased otsustanud „Postimehe" boikoti alla panna. Boikott hakkab maksma 1. juunist algades ja kestab kaks kuud. Selle aja sees ei tohi Tartu wabadussõjalased, keda seal olewat 2800 meest, mitte keegi „Postimeest" osta ega lugeda.

Kaub.-tööstuskoda pooldab nisu sissewedu

Koja esindajad käisid riigiwanema juures.

Kaubandusele tuleb wabadus tagasi anda, uli oli üldjoontes kaubandus-tööstuskoja juhatuse esindajate J. Puhki ja M. Hurti ettepanek riigiwanemale, kui nad tegid temale wisiidi teisipäewal kell 12. Oma wäitele illustratsiooniks näitasid kaubandustööstuskoja esindajad, et praeguses süsteemis on mõningaid puudusi. Nii on nisu sissewedu keelatud, kuid riisi sissetoomine on waba. Nende arwates ei tohiks siin wahet teha. Kui on riis waba, siis peaks ka nisu sissetoomine antama wabaks.

Riigiwanem wastas kaubandus-tööstuskoja esindajaile, et praegu kõiki kitsendusi korraga kaotada on raske, kuid walitsus tahab teha eeltöid, et kitsendusi oleks wõimalik edaspidi kaotada.

Tuleõnnetus Muhus.

Kaks elumaja põles maha.

Pühapäewal, 28. mail, keskpäewal põles Muhu-Hellamaa wallas, Wõlla külas maha Andrei Sõrme „Sepa-Mihkli" talu elumaja loomakauda ja kõrwalhoonega ning Marie Sõrme elumaja, mis oli Andrei Sõrme elumajaga ühise katuse all. Tule puhkemise ajal ei olnud majaelanikke kodus.

Kuna enne õnnetust oli majas sööki keedetud, arwatakse, et tuli on saanud alguse korratust tuleasemest. Naabrite abil saadi suurem osa majakraami päästa.

Miks hääletame

põhiseaduse parandamise poolt.

Kirjutanud end. riigiwanem K. Päts.

Ei ole kellegi saladus, et wäga laialdaste hulkade keskel praegu riigikogu enam mitte endises õrges lugupidamises ei seisa. Selle meeleolu mõjul on mitmed ka eitawale seisukohale asunud riigikogu poolt wäljatöötatud põhiseaduse muutmise eelnõu wastu. Ei tule aga mitte waadata sellele, kust see muutmise eelnõu alguse saanud, waid sellele, kas muutmiseeelnõu on sisuliselt wastuwõetaw.

Riigikogu poolt wastuwõetud põhiseaduse muutmise eelnõu annab presidendile õiguse riigikogu laiali saata. Riigikogu on ise oma õiguste kitsendamise õigeks tunnistanud, sellega on ta wastu tulnud nõudmisele, et rahwas oma teise asemiku, presidendi näol wõiks tarwilikkudel kordadel ka riigikogu korrale kutsuda. Seda õigust rahwal seni ei olnud, muudetud põhiseadus annaks temale selle õiguse, ja see on, mis põhjust annab riigikogu eelnõu poolt hääletada.

Mitmed waliwad oma seisukoha rahwahääletusel selle järele, keda nad tahawad näha presidendina wõi keda nad sellel kohal näha ei taha. Ka sarnane seisukoht ei ole õige. Presidendi amet ei looda mitte mõne üksiku isiku hüwides. Presidenti on meil tarwis, et riigi õrgema wõimu käsutajaid nende tegewuses tasakaalus hoida. Üksikud riigitegelased on möödaminewa tähtsusega, nemad kaowad kõigi surelikkude teed, kuid presidendiamet peab kestma, sest ta on riigi asutis.

Ei ole tähtis, kes esimeseks presidendiks saab, kui rahwas selle ameti tarwilikuks tunnistab. Ei wõi ka keegi ette ütelda, kes selleks wõiks saada. Sellepärast oleks eitawale seisukohale asumine ainult sel põhjusel, et ehk walitakse presidendiks see, keda ise sellena ei tahaks näha, mitte õigustatud. Rõhku tuleb panna sellele, et rahwahääletus lõpeks presidendiameti asutamisega, küll siis, kui presidendi walimine tuleb. wõimalusi leidub igalühel oma häält niisuguse kandidaadi poolt anda, kes talle wastuwõetaw.

Kogemused, mis meie riigi elust kogutud, õpetawad, et meie peaksime tõsiselt rahwahääletusje suhtuma, mitte aga meeleolude järele talitama.

Teistkordne rahwahääletus ei tohiks mitte nurjuda. Oma riigi saatust ei tohi meie kaalule panna, sest ajad on praegu wäga tõsised.

K. Päts.

Wajame tasakaalustawat jõudu!

Kirjutanud ülikooli rektor Johan Köpp.

Isiklikult arwan, et meie wõiksime saada läbi ka olemasoleva põhiseadusega ja selle muutmine ei ole mitte wajaline ilmtinginata.

Kui aga hariliku kodaniku pilguga waadata ringi meie riiklik-awalikus elus, eriti wastmöödunud walitsuse kriisi päewil, siis küll nagu tekiks tarwe mingi tasakaalustawa jõu järele.

Loota tahtes, et riigikogu poolt wäljatöötatud eelnõu tema wastuwõtul rahwa poolt sellase jõu annab presidendiwõimu kujul, ma pooldan põhiseaduse muutmist.

Praegu käib wõitlus kahe põhiseaduse muutmise eelnõu wahel. Mittejuristina ei ole minul kohane hakata arwustama, kumb neist on parem, küll aga äratab minus usaldust riigikogu poolt wäljatöötatud eelnõu eeskoones järgnesil põhjusil:

1. Meie riik jääb endiselt demokraatlikuks, presidendi kõrwal jääb tegutsema erakondadele tuginew parlament. Et erakondi oleks wõimalus hoopis ära kaotada, sellesse ma ei usu wabariikliku korra juures mitte.

Loodawa uue korra juures tahetakse mõlemad jõud (president ja parlament) rakendada üksteist tasakaalustawalt riigielu juhtimisele.

2. Kuna juurdetulewa wõimu kaasatõmbamine riiklikku aparaati eeltoodud põhimõtte kohaselt ei ole kerge töö, siis loob teatud määrani rahuldustunde, et riigikogu eelnõu on meie kõikide rühmade ühise koostöö kaalutud saawutis ja tohiks seega olla enam-wähem küps töö.

3. Riigikogu liigete arwus on jäädud 100 juurde. Kas 100 wõi 70, wõi 80, see on waieldaw küsimus, millel aga erilisemat tähtsust ei ole. Igatahes aga nii wäikene arw nagu 50, ei ole minu arwates küll mitte enam otstarbekohane. Jääb puudulikumaks kontakt rahwaga ja seadusandlik töö ise kannatab. Räägitakse, et mujal tulewat iga rahwasaadiku kohta hoopis suurem arw walijaid; aga kui nii, siis ei tuleks meil ka mitte jääda peatuma 50, waid umbes 20 wõi weel wähema arwu juurde, aga see oleks juba juure wõimu liig wäikese kogu kõrte andmine, ka oleks see teatud mõttes tee tasandamine diktatuurile, mida aga mina kunagi pooldanud ei ole.

Presidendiameti rajamisega ei suurene kulud walitsemise peale, kuna piiratakse koosistumise aega ja maksetakse tasu waid istutud aja eest. Tõsi, riigikogu wõib ise määrata lühikese aja eest õrge tasu, aga ometi wähegi usaldust oma rahwaesindajate wastu peaks meil olema, pealegi, kus meie riigikogusse saadame paremaid meie seast, milleks uus walimisseadus loodetawasti lubab senisest awaramaid wõimalusi.

J. Köpp.

Läti presidendi külastuse

kawa koostamisele on juba asutud ja wastawaid ettewalmistawaid samme hakatakse astuma. President A. Kwiesis jääb kuulduwasti Tallinna kõigeks laulupeo päewadeks. Kuna presidendi sõit kannab erawiisilise külaskäigu ilmet, siis kaalutakse küsimust, et president Tallinnas wiibimise ajal asuks kohalikus Läti saatkonnas. Läti saatkonnal on teatawasti Tallinnas wäga awar ja nugaw kodu.

Presidendi külastusseni jääb Tallinna ka praegune Läti saadik K. Sarinsh, kes aga peale laulupidu asub oma uuele kohale — juhtima Läti saatkonda Londonis.

Kullastandardi ametlik kaotamine Ameerikas.

Washington, 29. mail. Esinduskoda wõttis wastu seaduseelnõu kullastandardi kaotamise kohta, nimelt 283 häälega 57 wastu.

Rumal räuskamine.

Sellest saadik, kui J. Tõnisson riigiwanemaks sai ja rahwaerakond ning koondus körgepalgaliste kohtade lubamisega paar nörgema iseloomuga inimest põll.-kogudest ära meelitasid, on „Postimees“ kui arust ära. Igas numbris praalib ja räuskab ta, et nüüd olewat põllumeeste erakond lagunemas, nüüd keerawat talumehed oma senistele juhtidele selja ja jooksvat robinal rahwaerakonna kaissu.

See on petlik lootus. Einbundi ja mõne teise endise rahwaerakondlase järjekordne ülejooks ei nörgesta põllumeeste kogude erakonda pörmugi, ega tekita maal mingit ärewust. Maa on täiesti rahulik ja põllumehed selles teadlikud, et põllumeeste kogud on need olnud, kes on maarahwa huwisid senini kaitsnud ja saawad seda tegema ka tulewikuski. Sellepärast hoiawad põllumehed endise truudusega põllumeeste kogude poole ega lase end rahwaerakonna äsfitusjuttudest pörmugi wörgutada.

Terwel oma kestmise ajal on põllumeeste kogudel tulnud wõidelda peamiselt rahwaerakonnaga. See erakond on alati igale sammule wastu olnud, mis põllumeeste kogud põllumeeste ja maarahwa kasuks on algatanud. Seda nägime ka weel nüüd wiimastel päewadelgi. Kui keskerakond K. Pätsi walitsuse kukutas, siis tehti seda keskerakonna juhtide seletuse järele sellepärast, et K. Pätsi walitsus olewat liig palju aidanud põllumehi.

Sellest saab ainult seda järeldada, et nüüd J. Tõnissoni walitsus tahab märksa wähem maa kasuks teha kui eelmine K. Pätsi walitsus. See oli ka põhjuseks, miks põllumeeste kogud ei saanud uuest walitsusest osa wõtta. Põll.-kogud nõudsid J. Tõnissonilt kindlat ja selget töökawa, et oleks näha, kuidas ta mõtleb põllumajanduse hädadele juhtuda. Seda aga J. Tõnisson ei awaldanud. Ta ei julgenud awalikkusele teatada, et ta ei mõtle midagi põllumajanduse kasuks teha. Sellepärast ta ka waikiski, kui talt walitsuse moodustamisel programmi küsiti. Ilma programmita ja ilma kindlama töökawata olid temaga nõus kaasa minema üksnes koonduslased. Neil tuleb selle eest muidugi maa ees wastutust kanda, kui nad maa kasuks midagi ära teha ei suuda ja kui nüüd algab tagasitõmbamine ning linna huwide eelistamine maa arwel.

J. Tõnissoni walitsus on linnade-meelne walitsus, kes seati ametisse endiste parunite armust. Seda walitsust maarahwale kiitma tulla, see on „Postimehel“ asjatu waew. Seda maal keegi ei usu ja sellele liimile juba keegi ei lähe.

Samalaadsed on ka kõik teisedki „Postimehe“ räuskamised, kus keeratakse tõsiasjad pahupidi ja püütakse inimesi walega keskerakonna mõrda mõtata.

Nii hüüskab „Postimees“, et uus walitsus ei pooldawat wõimonopoli andmist p. k. „Estoniale“. Küsiksime, kes siis sarnast monopoli anda kawatses? Eelmine walitsus igatahes mitte. Wõimonopoli sissejeadmise jutud on igajuguse aluseta. Mitte monopoli küsimus ei olnud eelmise walitsuse ajal päewakorral, waid waielused keerlesid selle ümber, kas anda peale praeguste eksportööride ka weel uutele äridele wäljaweolubasid, nagu seda nõudsid keskerakondlased. Põllumeeste tegelased olid sellele kindlasti wastu, ja seda wäga põhjendatud kaalutlustel. Meil on praegu neli wõieksportööri, ja neist jatkub. Kui weel uusi eksportööre juure soetada, langeks nende ülalpidamise kulud jällegi põllumeeste kanda ja meie talud saaks oma priima eest weel wähem kui seni. Seda ometi ei wõi lubada, ja sellepärast ei saadud uute eksportööride juurdetulekut pooldada.

„Postimees“ närib p. k. „Estonia“ kallal juba aastaid, sest temale ei meeldi see, et piimaühisused saadawad wõi oma kesküühisuse kaudu müügile ja ei lase rahwaerakondlikudel ärimeestel kõike seda korraldada ja selle pealt wahekasu wõtta. Nii on „Estonia“ materdamistel puhtäriline tagamõte. Rahwaerakonnal oli ju seni oma wõieksport-äri, mis tegutses a.-ś. „Einpauli“ nime all. Seal aeti aga asju nii halwasti, et see äri lõpetas hiljuti oma tegewuse üle 60-miljonilise kahjuga, mis on weeretatud riigi kaela ja tuleb nüüd talumeestel ja teistel maksumaksjatel weel tagantjärgi tasuda.

Aga kas keegi on kuulnud, et „Postimees“ kõigest sellest sõnakesegi oleks tihanud teatada oma lugejatele. Mitte ei kõsjatagi. Ta waid materdab ühistegelist ettewõtet ja nõuab oma ärimeestele uusi litsentse. Saades need, hakkaks Einpauli jant muidugi jälle otsast peale ja meie rahwal tuleks jälle miljoneid ohwerdada üksikutele ärimeestele. On siis niisuguste Einpaulide, Eptüide jne. toitmine meie põllumehe huwides? Mitte tiilgi. „Postimees“ ärgu tulgu sellepärast oma filmakirjalikke monopoli-jutte rääkima, igaüks teab, et temal selle warjul on hoopis teised plaanid.

Walitsejad peawad olema salliwad ja leplikud. See on riigitarkuse esimene tingimine. Praeguse riigiwanema häälekandjast leiame aga waid üksnes rumalat räuskamist, äsfitust ja ähwardusi. Kangele niiwiisi jõuda mõeldakse? See maksab end warsti kätte, sest ärgu unustagu, et kes tuult külwab, see tormi lõikab. M. K.

Terror wastasrinna wastu.

Juba nädal aega kestab Wiljandis keskerakonna ajalehes „Sakalas“ äärmiselt äge rünnak Wiljandi ühispanga wastu. Waleja sihilikkude andmetega opereerides püütakse hoiusummade omanikke üleskihutada pangast raha wäljawõtmisele. Pank on suutnud rünnakule hästi wastu panna ja kõiki nõudeid rahuldada.

Nagu eile Wiljandist kuulsime, on pangas meeleolu rahunenud ja eriline raha wäljawõtminę lõppenud.

See näitab, et meil on olemas weel terweid panku, kes hoolimata pikemaajalisest kihutusest on kindlalt püsima jäänud. Ajaleht „Sakala“ on niisuguste waleteadete lewitamise pärast kohtu alla antud ja kohtlemata ootab teda wääriline karistus.

J. Tõnissoni walitsus on terwet seda sõjakäiku Wiljandi ühispanga wastu rahulikult pealt waadanud. See on seda iseloomustawam, et see rünnak tuleb praegusse koalitsiooni kuuluwa ajalehe poolt.

Nagu kuuleme, on koalitsiooni ridadest mõista antud, et see rünnak Wilj. ühispanga wastu wõidawat lõpetada kohe, kui põllumeeste kogud loobuksid ankeetkomisjoni asutamise nõudmisest ja oleksid nõus praeguse walitsuse poolt wäljatöötatud Pikalaenu panga põhikirja muutmisega, mille järel Pikalaenu pank wõib mahakustutada sajad miljonid riigi raha, mis on antud teatawatele pankrottäridele.

Nii siis oleme ajajärku jõudnud, kus asutakse ennenägemata surweabinõudega wastasrinna suud sulgema

Uus walitsus on wastu

kahele wäga tarwilikule seadusele.

K. Pätsi walitsuse poolt töötati wälja kaks seaduseelnõu, mille maksmapanek on wäga tarwilik. Need eelnõud on: 1) aktsiaseltside rewideerimise seadus, mis annab walitsusele õiguse rewideerida neid äriettewõtteid, et ärahoida seal bilansside wõltsimisi, millega riigile on tehtud sajad miljonid kahju. Teine seaduseelnõu käsitas kapitalide wälismaale wiimise üle järelwalwe teostamist, mille korraldamine on jällegi hädawajalik, sest ka sel alal on suuri kahjusid riigile tehtud.

Mõlema seaduseelnõu arutamine jäi walitsuse kriisi tõttu pooleli. Nagu nüüd keskerakonna lehtedest aga lugeda wõib, olewat uus walitsus mõlema eelnimetatud seaduseelnõu kohta wõtnud eitawa seisukoha, see tähendab, et neid ei tulewat maksma panna.

Juba uue walitsuse moodustamisel oli kuulda, et keskerakond ja koondusasunikud olid omawahel kokku leppinud, et need kaks eelnõu maetakse maha. Nüüd ongi siis see teoks saanud.

Seega wõiwad wäärnähtused ja kuritarwitused kesta, sest koondus ei soowi, et nende wastu wõideldakse.

Igajugu haikaladele teeb see uue walitsuse samm muidugi suurt rõõmu.

Terwe kui purikas!

1.

Käbide abielupaar pealelõunasel tunnil parajasti oli sõwenenud ajaleheluegemisesse, kui keegi ukse taga helistas.

„Wõiksin ma õnneldа härra Käbiga?“ kergitas kaabut helistaja, kui Käbi oli awanud ukse ja küsiwalt tundmatule otsa waatas.

„Palun. — See olen nimelt ma ise,“ tähendas Käbi ning lasi noormehe endasi mööda eestuppa.

„Kui teil parajasti juhtub olema mõni minut waba aega...“

„Oh, on. Astuge aga tahapoole.“

Nüüd tõstis ka proua Käbi pilgu ajalehelt ja lasi selle libiseda üle terwituseks kummardawa noormehe. Tõusis siis, et jätta mehed üksi.

„Ei proua, ärge laske ennast segada,“ taipas noormees ta kawatsuse. „Wõib olla teidki huwitab see, mida kawatsen öelda teie abikaasale.“ Ning Käbi poole pöörates lisas ta wahenditult juurde: „Tulen nimelt teie elukindlustuse pärast.“

„Minu elukindlustuse?“ Käbi oli üllatatud. „Aga te eksite, mul pole mingit elukindlustust.“

„Just sellepärast, et teil seda weel ei ole,“ wastas noormees naeratades.

„Ahaa!“ Käbil oli nüüd asi selge. Kuid tema auks peab tähendama, et ta ei tõmmanud nägu kipra ega wahmistunud ütlema tuhasseid sõnu. Käbi oli küllaltki tasakaalukas ja tubli portsjoni huumorigagi warustatud. „Aha!“ kordas ta itka weel naeratades ja pigistades parema silma pilukile waatas noormehele otsa. „Kawatsete mulle nii-öelda ayku pähe rääkida, härra...“

„Kallas, — Jaan Kallas on mu nimi.“

„Nii siis — härra Kallas. Kahju, kuid pean walmistama teile pettumuse. Sellest kaubast ei tule midagi wälja!“

„Aga Oskar, mõlle siiski...“ pikas naine tarwilikuks wahele segada.

„Eh-ei“, katkestas Käbi naerunäol oma abikaasa lause: „näete, härra Kallas, teil on minu majas juba üks liitlane. „Tean, tean“, lisas ta naise poole pöörates juurde, „oled waremgi öelnud, et peaksin siiski mõtlema ka Elsikesele. Wõib olla edaspidi tõepoolest, härra Kallas, aga praegu ei tule elukindlustus kõne allagi. Ajad on pagana kiisad ja pealegi —, Käbi pistis käed puksiaskusu ja lõi rinna eite, — „olen ju terwe kui purikas! Nii pole siis esialgu midagi karta, ei sinul, armas naisuke, ei Elsikesel, ega lõpuks minul endaelgi.“

Ja jäigi peale Käbi jõna. Agent Kallas lahkus tulemusetu.

Ukse tema järel kinni langedes ohkas proua Käbi, waatas wiiwu üksisilmi enda ette, kuid haaras siis uuesti ajalehe ning süwenes sellesse.

2.

Kui paar kuud hiljem agent Kallas wäljus kindlustusseltsi majast, nõõdus parajasti maturerong. Kallas tõmbas mütsi peast. Ta pilk libises üle saabjate kogu ja jäi peatuma noorel naisel, kes käsitäes wäikse tüdrukukesega sammus otse kirstu järel. Kuigi loor warjas leinaja nägu, see ilme tundus Kaldale tuttawana. Kus oli ta seda naist waremini kohanud?

Polnud tühipäljas uudishimu, mis ajas Kallast liituma matuserongiga ning pöörama ühe matuselise poole: „Wabandage mu küsimust, kuid see on wist ladunu lesk, kes kõnnib kirstu järel?“

Ta oli sattunud jutukale wanainimesele: „Ja-jaa. Päris murtud on ta waeneke. Pole ka ime. Nii järsku ja ootamata tuli see hoop ja jättis päris üksinda siia maailma noore proua Käbi oma wäikse tütrekesega.

„Ah joo! Proua Käbi... Täiesti õigus!“ meelestus nüüd ka Kaldale, miks lese nägu oli tundunud talle nii tuttawana.

Weidi wõõrastades waatas wanainimene Kaldele otsa. Kuid ei leidnud ta näost midagi kahtlast ja jatkas rahustatult: „Eks ta ole nüüd muidugi raske. Nii-kaua kui Käbi ise elas, oli ju kõik korras. Käbi teenis päris korralikku palga ja puudust ei tuntud majas kunagi. Aga nüüd...“ wanainimene peatus ja ohkas, nagu teades omast käest, kui raske on nüüdsel ajal läbi saada warandusetu lesel, kellel pealegi laps toita. „Aga kes wõiski ette arwata, et Käbit tabab pimesoosika põletik nii raskel kujul, mille wastu abi polnud enam operatsioonisti. Ta oli ju muidu terwe nagu purikas!“ S.

Maakoolilaps auto all.

Õnnetus 11-aastase ekskursandiga Tallinnas, Estonia puiesteel.

Esmaspäewal kella 3 ajal p.l. läi Tallinnas, Estonia puiesteel maja nr. 15 kohal weoauto nr. A—1012 alla 11-aastane maakoolilaps Leili Kuntak ja sai raskesti wigastada. Ta on pärit Tuhala wallast (Harjumaalt), Tammiku afundusest, Oru algkooli õpilane.

Kooliõpilased wiibisid ekskursioonil pealinnas. Nende auto seisis Estonia puiesteel, kuhu oli määratud õpilaste kogunispaik maale tagasisõiduks. Sinna tõttaski Leili Kuntak ühes oma kaasõpilasega. Estonia puiesteed mööda lähenes Wene turu poole sõites tühi weoauto hariliku kiirusega. Maalaps, kes linna elawa liikumisega wilumata, märkas lähenewat autot liig hilja. Ükle sõidutee minnes jattus auto parempoolsete rataste alla ja sai muljuda.

Autojuht Eugen Tammik peatas sõiduki, wõttis wigasaanu autosse ja toimetas ta keskhaiglasse, kus leiti, et lapsel on kelba ja punja sisemised wigastused. Ta seisukord on raske.

Nagu haiglast kuuldus, pole lapsel õnneks luumurdeid. Tal tuleb jääda haiglasse rawitsusele terweksaamise lootusega.

Raplas põles kauplus.

Rapla alewis (Harjumaal) puhkes öö wastu teisipäewa, kella 1 ajal Eichorni kolonialkaupluses tuli lahti. Kauplus asub Tõnis Rikase majas.

Õnnetuse kohale ruttas Rapla wabatahtlik tuletõrje, tulele saadi piirelt piir panna.

Tule läbi sai kannatada kaupluse lagi ja osa kaupa, mis ka weest sai leotada.

Tule tekkimise põhjus, samuti kahjusumma suurus on selgumata.

Kaup oli kindlustatud 3250 krooni ja maja 3000 krooni wäärtuses.

Mees kaelani kruusa all.

Tarwastu ajunik K. wedas neil päewil kohalikust kruusaaugust ehituse jaoks kruusa, kusjuures tal juhtus õnnetus. Pöördes kätte saada paremat kruusa, langes uuristamisel kokku kruusawall ja mattis mehe enda all, nii et ta jäi kaelani kruusa sisse. Et lähedal ei olnud ühtki talu, ei annud appikarjumine tagajärgi. Mees oli pool tundi waewalnud kruusa all, kuni õnneks möödus jalakäija, kes kaewas õnnetu wälja

Tallinna turg.

Turul rohkesti wärskeid kalu, eriti aga wärskeid räimi; räimi müüdaje 4—5 s. kg.

Sealiha terwe jea wiiri 52—57 s., sealiha wõifemüügil 55—70 s., soolatud sealiha 60—70 s., suitsufilet 100—130 s., loomaliha 35—60 s., wasikaliha 28—45 s., lambaliha 40—55 s. kg.

Tapetud kanad 90—165 s., tedred 200 s., mõtised 400 s., metspardid 75—90 s. tükk. Kanamunad 5—6 s. paar.

Pütiwõi 110—130 s., weiereiwõi 150—162 s., kohupiim 30 s., hapukoor 80—90 s., junsund 60—150 s. kg., piim 8—10 s. l.

Rukkileib 12,5—13 s., peenleib 26—28 s., sepik 34—35 s., sai 34—44 s. kg., sepikujahu 35 s. kg., 30 s. l., tangud 20 s. l., kruubid 22—25 s. l., herned 40 s. l.

Kartulid 45—50 s. 20 l. mõõt, peakapsas 25—30 s. kg., hapukapsas 6—8 s. l. kaalid 7—8 s. kg., peedid 10—12 s., keedetud peedid 15—18 s. kg., porgandid 10 s. kg., 5 s. l., sibulad 25—30 s. l., hapukurgid 3—7 s. tükk.

Wärske salat 75—100 s., spinat 70—80 s., rabarber 25—30 s. kg., 10—12 s. kimp, spargelid 200—250 s. kg., tomatid 350—600 s. kg., redised 6—18 s. kimp, turgid 10—75 s. tükk.

Wärsked räimed 5 s., kilud 12 s., turiad 12—13 s., kiisad 10—12 s. ahwenad 13—25 s., latikad 20—50 s., wimmad 25 s., koneljad 23—25 s., haugid 30—40 s., kogred 30—35 s., kohad 50—60 s., õiad 60—80 s. lõhed 120—150 s., angerjad 100—150 s. kilogramm.

Elusad seapõrsad 600—1200 s. tükk. Müügil wõrdlemisi rohkesti põrsaid.

Raadio saatekawa.

Reede, 2. juunil.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Wälismaisi päewaundiseid. — 18.15. Lastelaud. — 18.45. Kodumaisi päewaundiseid. — 19.00. Heliplaate. — 19.30. dr. med. K. Lellep: Hinge- ja waimuhaigustest ichsuaalpatoloogia wahekord tegeliku elusa (Korraldab E. Tewwischain Muuseum). — 20.00. Ilekanne Tartust. — 20.05. Kontsert. Juh. md. Ark. Krull. Orkester: Lüling, sõit „Walburgi öö“. Leuschner, Serenaad. Rossini, awam. „Warastaja harakas“. Wagner, Albumleht. Rubitoff, walss „Jõulupuu“. Leopold, fant. „Mälestusi Athenast“. Meyer-Helmund, Ritornell. Lindsay-Theimer, walss „Erato“. Richter, Unelmajõuk. Oschek, marss „Muistlaslaagris“. Wahepeal esitawad soololaule Woldemar Weigart (bariton) ja klaverisoolosid Friedrich Nikolai.

Tartu, 579 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Ilekanne Tallinnast. — 20.00. Ilmateade ja ajaräitaja-teadus. — 20.05. Ilekanne Tallinnast.

Laupäew, 3. juunil.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Wälismaisi päewaundiseid. — 18.15. Heliplaate. — 18.45. Kodumaisi päewaundiseid. — 19.00. Heliplaate. — 19.30. „Päewelehe“ wiimetaja E. Jalak: Rädala rällisoliitilise ringwaade. — 20.00. Ilekanne Tartust. — 20.05. Kontsert. Juh. md. Ark. Krull. Orkester: Linke, awam. op. „Grigri“. Strobel, Koit ja Hämarik. Czibulka, walss „Talwemuinasjutt“. Wiinlisoolosid — Artur Wärk. Orkester: Lindner, polonees „Pakkanaal“. Ascher, potp. op. „Kewad Wiini metsas“. Trompetisoolosid — Nikolai Kubli. Orkester: Strauss, potp. op. „Muistlasparun“. Blankenburg, Marss. — 21.15. Wana tantsumuusikat. — 22.00. Meedisot tantsumuusikat dancing-palace'ist. „Gloria“ (Juk Holst ja tema orkester).

Tartu, 579 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Ilekanne Tallinnast. — 20.00. Ilmateade ja ajaräitajadiendus. — 20.05. Ilekanne Tallinnast.

Eesti „kõige targem arst“

Juba enne päiksetõusu haigete saba „arsti“ ukse ees. - Hädaliste voorimine imearst Jaesche juurde.

Otse uskumatuna ja imestamapanewana tundub, et nüüd — 20. sajandil — leidub weel nii palju neid, kes usuwad igasugu imearste, hiromante, astrologe, kaarditarku ja pal jusid teisi kõlawate nimedega „tarku“. Reist on üle kõlwatud kogu maa, igas kõlas leidub mõni „tark“, kes oskab kuulutada ette tulewikku ja anda abi igale haigele ning waewatule. Tawaliselt aga nende „tarkade“ kuulsus ei ulatu üle walla- wõi kiheltkonna piiri. Ainult wäheseid on, keda tuntakse üle maa. Wiimastest kõige silmatorkawam ja ka huwitawam on tuntud imearst Ernst Jaesche, kes praegu elab Tartus, kuid kelle kuulsus ulatub wäljaspoole Eestitti.

*

Tartus, Botaanika ja Tähitwere tänawate nurgal seisab madal, wana kuitunud maja, nagu neid selles raioonis küllalt. Tähelepanu aga äratab, et juba ligi kaks kuud seisab selle maja ees hommikust õhtuni mitukümmend inimest, kes ootawad pääsmist — imearsti manu. Juba twara hommikul, kella 6 ja 7 ajal, tulewad inimesed siia ja koutawad kannatlikult tundide wiisi, kuni tehakse lahti uks ja nad wõiwad ükshaaval minna imearsti juurde.

Enamik neist on wanad naised, aga sekka tuleb ka üksikuid mehi. Ja mõni raskemalt haige on saatnud oma eest isegi 7—8-aastase lapse. Suuremalt osalt on nad kõik riietatud waeselt, otse näruselt, wahest sekka aga wilksaiab ka mõni üsna soliidne proua wõi wanahärra, kes pannud oma wiimase lootuse Jaesche abi peale. Nooremad seisawad ukse ees korralikult sabas. Wanad eidekesed ja need, kes raskelt haiged, toetuwad sõna najale wõi mõni eideke istub otse uulitsale maha. Ja nii

seistakse waikselt ning kannatlikult tundide viisi,

rääkides omawahel tasase ja hädise häälega oma haigusest, sõnaies sealjuures arste, kes olla rumalad ja ei oskawat neid terweks teha... Ainuke pääsija olla weel Jaesche.

Weel kun aega tagasi, kui ilmad alles külmemad olid, ootasid kõik need „waesed ja waewatud“ järjekorda Jaesche elurummides. Sinna kogunes wahest 60—70 inimest. Siis aga mõned nupukamad „haiged“ olid kasutanud olukorda ning

„rohuks“ kaasa võtnud imearsti laudlinad,

teemasina ja muud näppujuhtuwat. Nüüd neid enam rohkem sisse ei lasta kui üks korraga. Teised peatwad aga komtama uulitsal järjekorda oodates.

Siin ei ole mitte üksi Tartu inimesed. Paljud on tulnud maalt mõnekümne kilomeetri kauguselt. Ja teistest linnadestki on Jaeschel abitarwitajaid, näiteks Tallinnast, Pärnust, Wiljandist. Jaesche on kõige kuulsam ja populaarsem „arst“ Eestis. Patsientide jutu järele otsustades peab ta olema ka Eesti kõige targem arst. Kõnetades paljusid ta ukse taga ootajaid, kuuleb igalt, et Jaesche oskab teha kõik terweks, — kui ainult haigus on parandataw. — Kõik teised arstid olla Jaesche kõrwal rumalad, nad oskawat ainult raha wälja nõõrida.

*

Kuidas siis arstib Jaesche oma patsiente?

Waremalt ta andis mõõmesaguseid omawalmistatud rohte, masseeris haiget jne. Nüüd on tal see ära keelatud. Praegu ta selle tõttu oma haigetele muud ei anna kui

ainult pudelitäis või kaks vett.

Jaesche enda jutu järele pidawat see olema eriliselt magnetiseerimud wesi. Teaduslik analüüs, mida mõned Tartu arstid teinud, on aga näidanud, et see on puhas keetuwesi, millele ainult natuke kadakamarja mahla juure lisatud, mis annab talle kibeda maitse. Jaesche jutu järele see kibe maitse tulla aga wee magnetiseerimisest. Seda wett annab Jaesche nii sissewõtmiseks kui ka pealemäärimiseks. Ja see wesi olla selline universaalne arstim, et pidawat „aitama“ üldse igat haigust. Suurema osa inimeste käest

Jaesche ei küsigi, mis neil wiga,

waid annab läbi ukse wee kätte ja sellega on kõik korras. Kellel on rikkam ja paljutõotawam wälimus, ainult selle käest küsitakse ka haiguse üle teateid, waadatakse ja lohutatakse.

Wee jaoks peab igal olema musta klaasist pudel kaasas, mis peab olema mässitud weel musta riidesse ja pandud korwi wõi kohwrisse. Korwile peab olema peale kirjutatud oma nimi. Kui tahetakse korraga wett nii pealemäärimiseks kui ka sissewõtmiseks, siis peab ühele pudelile ümber kaela siduma walge (sissewõtmiseks) ja teisele musta (pealemäärimiseks) paela. Korwi peab nad panema nii, et nad mitte kokku ei puutu,

muidu läheb „wägi“ välja.

Korwid korjab teenija kokku. Järgmisel päewal annab imearst ise nad korwil oleva nime järele kätte. Wahest aga toob ka teenija tõdetud pudelid tagasi — nii et paljud üldse imearsti ise oma silmaga näha ei saa.

Kes saab pudeli weega kätte, see tawaliselt proowib juba sealsamas esimese lonksu ära, uskudes ise õnneliku näoga, et nüüd ta kindlasti paraneb. Sellele Jaesche kinnitab peale wähejõõnaliselt:

„Peame lootma!“

Usk ja lootus ta ainukesed arsti mõõgi. Psüühiline ja funktsionaalseid haigusi wõib ju teinekord tõesti arstida usuga. Sellepärast pole ka wõimatu, et mõned sellised Jaesche abiarwitajad on saanud terweks. Orgaanilisele wigade man ei saa aga palju usu ja weega midagi teha.

Ja paistab, et Jaesche miite ainult ei käe teisi uskuda, waid ka ise tõiselt usub oma imetegewusse wõimesse.

*

Raha Jaesche ise ühegi käest ei wõta, waid kinnitab kõigile: „Need tõed ei pea midagi wasin wõima, waid ainult anduma.“ Lisab aga kohe juure, et kui soowitakse, siis

võib midagi anda tema abikaasale.

Ja kuna on leiwinud naiste seas arwamine, et wesi muidu ei aita, kui peab ta eest midagi maksma, siis ei julge keegi jätta teise ukse kaudu tülastamata Jaesche abikaasat. See, et Jaesche ise otsekohe raha ei wõta, mõjub ta kuulsusele wäga hästi ja paneb ukse taga koontawaid naiii rääkima, et teised arstid ainult nõõriwat raha.

Edasi tõstawad Jaesche kuulsust aegajalt ei ica kust üles kerkinud juurd. Nii teatakse kord rääkida, et

professorid olla kutsunud teda

ühte haigemaja haigeid rawima, aga Jaesche ei olla läinud. Nüüd wiimati räägiti ja kirjutati üsna tõsiselt isegi ajalehtedes, et Ameerika president Roosevelt olla kutsunud Jaeschet oma haiger jalga arstima. Jaesche ei olla aga läinud, waid wastanud, et kui Roosevelt tahab, siis tulgu Tarusse temu poole.

Ja wanad naised on õnnelikud mõeldes, et Jaesche Ameerika presidenti ei läinud arstima kalli raha eest, aga nendele annab wett ilma rahata — kuigi pärast tõõgiuse kaudu oma wiimsed weeringud ära wiiakse.

*

Kes on see imearst Ernst Jaesche?

Ta on sündinud 1867. a. Leningradis. Õppis Tartus, kus lõpetas ka ülikooli usuteaduskonna. Usuteadust õppis wanemate soowil, ise aga tundis ta juba siis rohkem huwi arstiteaduse wastu. Selle järele oli õpetajeks, wiimati Häädemeesiel 23 aastat, kust hiljuti kolis Tartusse. Nüüd tegeleb ainult hädalistele wee andmisega nii Tartus kui ka wahest Wiljandis. Wiljandis peatub ta õpetaja Lattiku proua pool, kes ise ka on üks Jaesche austajaid ja ta imetegewusse wõimesse uskujaid. A. K—s.

Ankeetkomisjon lükati tagasi.

Keskerakond ja koondus ei lasknud selgitada, kuhu on pandud sajad miljonid riigi raha!

Riigikogu junniti laiali minema.

Riigikogu koosolek teisipäeval, 30. mail.

Koosoleku awab abiesimees J. Soots kell 5.20 min. p.l. Peale sekretäri teadaandeid komisjonidesse saadetud seaduseelnõude kohta, ajutakse

ankeetkomisjoni walimise nõudmise arutamisele.

Juhataja: Ettepanek on, riigikogu otsustab walida ankeetkomisjoni erapankadele riigikassa arwel ja riiklikkudest pankadest antud toetusinimmade ja krediitide kasutamise selgitamiseks, ning komisjoni jagojaks wõtta arw 10.

Miks on ankeetkomisjon tarwilik.

A. Oinas (sotj.): Lugupeetud riigikogu liikmed! Kolme minutiga on raske põhjendada ankeetkomisjoni walimist, nii et ma jaksin oma mõtteid tarwilikus ulatuses wäljendada.

Ankeetkomisjoni walimise nõudmisele allakirjutanud riigikogu liikmetel on andmeid, et riiklikkudest pankadest erapankadele antud toetuskrediite ei ole kasutatud wastawalt nende andmise tingimustele ja mõttele, (Wahelhüüe) waid et

nende krediitide kasutamise alal on ette tulnud suuremaid ja lubamatuid kõrwalekaldumisi.

Wiimased tuleksid põhjalikult selgitada ja likwideerida selleks, et riiklikkudel pankadel oleks wõimalik edaspidi takistamatult täita nende poole pöördud ülesandeid ja et kõne all olewatest kõrwalekaldumistest tehtaks wastawad riigielus wajalikud järeldused.

Eelmine, K. Päts, walitsus ajas kõne all olewate kõrwalekaldumiste selgitamiseks ja wastawate järelduste tegemiseks.

Nue walitsuse seisukoht ei ole meil teada, kuid milline see ka ei oleks, kuna selgitamine wõiks puutuda ka eelmiste walitsuste tegewusse, oleks walitsusel enesel ehk raske nõutada täielikku selgust asjasse ja teha kõiki wajalikke järeldusi. Sellastes asjades on paremaks küsimuse lahendamise abinõuks, nagu seda näitawad ka teiste riikide kogemused, erilise ankeetkomisjoni määramine rahwaesinduse poolt, nagu seda näeb ette riigikogu kodukord.

Ankeetkomisjonile on mõnelt poolt waieldud wastu, nagu tekitaks ta liigset ärewust rahwa hulgas. Ei saa eitada seda, et ankeetkomisjoni walimine ka antud puhul wõib tekitada teatawat ärewust, kuid

ärewusse on seni sattunud ja wõiwad edaspidigi sattuda ainult asjast huwitatud ringkonnad, erisi aga need, kes on ülbse selle wastu, et selgitatakse igafugu majanduskorruptsiooni nähteid ja riiklikult ebaõigeid samme majanduse alal.

Kõgu rahwas aga terwitab seda, kui riigiwõim, eriti aga rahwaesindus, majanduselu kerwendamise ja puhastamise alal tegewust awaldab ja seal kindlasti puudused kõrwaldab.

Igatahes seniste ankeetkomisjonide tagasihoidlik, kuid asjalik tegewus on tunduwalt kaasaidanud Eesti Panga reorganiseerimisele ja nue krediiteaduse maksmapanemisele. Minu teada ulatuwad kõrwalekaldumised mitmesajasse miljonisse sendisse.

Ankeetkomisjoni walimine on antud juhul eriliselt tähtis sellepärast, et walitsus esitas seaduseelnõud, millega ta omale wõib wõtta suured õigused, näiteks kustutada maha teatawaid nõudmisi. (Keskel müra ja wahelhüüded.) Te wõite igat asja maha hääletada, aga tõtt ei saa te surnuks hääletada.

O. Pukk (põllum. kogu): On päris awalik saladus, et meie ei räägi siin mitte sentidest, waid tegemist on siin summadega, mis ulatuwad kuni 800 miljoni sendini.

Kui praegusel juhul tuletatakse meelde, eriti koalitsiooni ridades kõnaja piiramist, siis peab imestama, kuidas nendes ridades selle üle rõõmustatakse, et inimesed ei jõua end selle aja jooksul wäljendada.

Kui praeguse walitsuse üks ministritest ütles, et eelmine walitsus olla ka neid summe edasi andnud, siis ütlen, et nüüd peaks teil olema just eriti hea meel seda asja selgitada, kas see tegelikult nii on olnud, sest siis wõiksite jaatawa korral omad järeldused teha ja ka tarwilisel korral inimesi wastutusele wõtta, kes selles süüdi on. Kui teie aga seda praegu kardate, siis peab ütlema, et see tuletab meelde neid mõtteid, mida wäljendas härra majandusminister eelmisel koosolekul, öeldes, et waadake, see tekitab ärewust.

See wõib tekitada küll ärewust mitte rahwa seas, waid härrade pangadirektorite, härrade ministrite ja ka riigikogu liikmete seas, kes koalitsiooni kuuluwad.

Et nendelt juttudelt igafugune alus ära wõta, ei peaks teie kartma ankeetkomisjoni walimist, sest kas ei ole just see terwendaw balsam, mida riigi majanduselu wajab. Ankeetkomisjonile wastuwaidlemine on praegusel juhul just see abinõu, millega ärewust süwendatakse.

Neil motiividel, mida ette kandsin, hääletab põllumeeste kogude rühm ankeetkomisjoni walimise poolt.

K. Ast: Minu rühm ja mina isiklikult hääletame selle ettepaneku poolt, eriti weel sellepärast, et just nüüd on wabariigi walitsuse poolt esitatud uus seaduseelnõu, millega wõimaldatakse edaspidi

maha kustutada eraisikute wõlad riigi poolt antud krediitide arwel.

Ja kuna seal on wäga suurte summadega tegemist, mis ulatuwad mitmetesse sadadesse miljonitesse, siis on äärmiselt tähtis enne selgitada, kuidawiisi sedawõrra suured wõlad wõisid tekkida, kui need wõlad mitte kindlustatud ei olnud.

Edasi on tähtis selgitada täpselt, missugused on wõlglasettewõtete ja wõlglasisikute seisukord, kas on õigustatud seal riigi kulul mingisuguste kustutamiste tegemisele aminne sel ajal, kui kõige waesemalt käsitööliselt, kui tenal mõni wäikene wõlg on tekkinud, armutult seda riik sisse nõuab. Kui riigikogu ei oleks nõus ankeetkomisjoni walima, siis riigikogu sellega ütleks, et ta kiidab kõik need wäärnähted heaks ja et paneks edaspidi pahaks, kui samasugused wead korduwad. (Wahelhüüded keskelt) ja on eeskätt sellega nõus, et wabariigi walitsus oma äranägemise järgi wõiks riigi arwel summad kustutada. Seisukord on seda halwem, et praegusse walitsusse kuuluwad mitmed isikud ministrina, kes neendest wõlgade kustutamisest isiklikult on huwitatud. (Hulgalised wahelhüüded keskelt.) Tahaks tõesti näha, kellel on julgust tulla hääletama ankeet-komisjoni walimise wastu! Hulgalised wahelhüüded ja müra koonduse ja keskerakonna pinkidel.)

Koondus ja keskerakond ankeetkomisjoni wastu.

Asutakse hääletamisele. See jünnib nimeliselt. Et komisjoni walimise ettepanek läbi läheks, selleks on tarwis wähemalt 51 häält. Juhataja loeb nimesid ette. Poolt hääletajad hüüawad „poolt", wastuhääletajad enamasti waikiwad. Sotsialistid ja põllumeeste kogude liikmed hääletawad kõik poolt. Koonduslased, keskerakondlased ja sakslased waikiwad, tähendab — on wastu. Kui hääletamisel juhataja J. Tõnissoni nime hüüab ja sellele mingit wastust ei järgne, ütleb sotsialist O. Gustawson kohapealt: „Noh, „Postimees"- saab ju ka 90 miljonit."

Ankeetkomisjoni walimise poolt on 41 häält, seega on ettepanek keskerakonna ja koonduse häältega tagasi lükatud.

Maalaisnwate kinniswarade maksusendus wõetakse 3. lugemisel lõpulikult wastu ja kinnitatakse ka ta redaktsioon.

Koalitsioon riigikogu laiali saatmas.

Kuigi päewakorras on weel 12 seaduseelnõu, teeb T. Kalbus (kesker.) ettepaneku, koosolek lõpetada ja 15 minuti pärast pidada uus koosolek, wõttes päewakorda istungjärgu lõpetamine, tähendab, riigikogu laialisaatmise küsimus.

Koalitsioon ajab asja musta maski all.

A. Oinas (sotj.): Ei saa öelda, et praegune aeg oleks meie riigielus rahulik. (Hulgalised wahelhüüded. — Juhataja koputab haamriga.) Rahwaesinduse ülesanne sel puhul ei peaks olema õli tulde walada ja rahutust, mis olemas, weelgi suurendada. Meil ei ole kunagi weel nii talitatud, et riigikogu koalitsioonist üks tegelane tuleb wälja ja teeb ettepaneku riigikogu istungjärk lõpetada, waid seni on riigikogu istungjärkude lõpetamise küsimus olnud arutamisel wanematekogus, et õigil rühmadel on wõimalus seda küsimust kaaluda ning lahendada kokkuleppe teel. Nüüd tahab riigikogu asuda teisele teele. Nagu ajakirjandusest lugenud oleme, sündis wabariigi walitsuse ametisse kutsumine musta maski all. (Hulgalised wahelhüüded.) Aabits on kuulnud asi, kuid aabitsat peaks igaüks tundma, härra Kask! (Wahelhüüe.) Ka teil on tarwis aabitsat tunda ja üks aabitsa tõde on, et riigi asju ei wõi ajada 51-ga 49 wastu nii, et riigikogu koju saadate, riigikogu istungjärgu lõpetate, ilma et wanematekogu seda küsimust arutaks. Kui tahate asju musta maski all ajada, siis, wõib olla, tuleb üks teine koalitsioon, ja mis siis jünnib, kui need kaks koalitsiooni üksteise wastu lähewad? (Wahelhüüded.) Kui tahate riigiajaloos awada uut lehekülge, siis awage, aga wastutus wõtke oma peale tagajärgede eest. (Wahelhüüded.) See asi omaette ei ole nii tähtis, aga see on sümptoom selle kohta, mis wiimasel ajal oleme näinud. Ja kui see nii edasi läheb, siis on selge, et Eestit ette walmistatakse millegi muu jaoks, kui rahuliku töö jaoks. (Hulgalised wahelhüüded. Juhataja koputab haamriga.)

T. Kalbuse ettepanek koosoleku lõpetamise ja uue koosoleku määramise kohta wõetakse koonduse ja keskerakonna häältega sakslaste toetusel wastu.

Selle järele lõpetab juhataja koosoleku kell 6.20 min. õhtul.

Riigikogu teine koosolek

algab kell 6.45 min. p.l. Juhatab esimees K. Einbund.

Sotsialistide erakorraline teadaanne.

„Walitsuse deklaratsioon oli nii tume kui Johannese ilmuntamise raamat."

Sotsialist K. Ast esines järgmise erakorralise teadaandega:

Lugupeetud riigikogu liikmed! Praegune walitsuse tekkimise lugu on algusest peale olnud otsekui müsteerium, kus üks üllatus ja mõistatus järgneb teisele. Nagu teada, pidi eelmine walitsus ametist lahkuma sellepärast, et keskerakond 26. aprilli hilisel õhtutunnil kutsus oma esindajad walitsusest ära. Misfugustel põhjustel keskerakonna juhatus astus selle sammu

see jäi tumedaks mitte üksnes laiematele rahwahulkadele, waid isegi paljudele keskerakonna tegelastele.

Selgemaks tõenduseks sellele on asjaolu, et alles kahe päewa eest üks keskerakonna hääleka ndjaist — „Waba Maa" — sunnitud oli kirjutama: „Eesti awalikkusel oli põhjust oodata, et riigiwanem esineb riigikogus walitsuse deklaratsiooniga ja selle kaudu toob selgust küsimustesse, mis siiamaani jäänud tumedaiks, eeskätt nimelt küsimuste, missugune oli eelmise walitsuse kukutamise tõsine põhjus." Seega tunnustab nimetatud hääleka ndja otsekohselt, et kõik see, mis

(Järg 6. lk.)

keskerakonna juhi ja tema käsilaste poolt kriisi esilekutsumise põhjuste kohta siiamaani ette tooud rohkearwulistes kirjalikkudes deklaratsioonides ja suusõnalistes awaldustes, ei ole eelmise walitsuse kukutamise tõelikke põhjusi maale ja rahwale weel mitte teatawaks teinud.

Ilearune oleks meele tuletada neid imelikke keerdkäike, millisesid keskerakonna juht tegi kriisi lahendamisel, kus riigiwanema kandidaat arwas kohase olewat isendale teha walitsuse moodustamise ettepaneku

Kui walitsuse kriisi esilekutsumise põhjused on niiwõrt walgustkartwat laadi, et need on pidanud tumedaks jääma isegi keskerakonna juhtiwa hääleka ndja teimetusele, siis on enam kui arusaadaw, mikspärast keskerakonna juht, jõudes ihaldatud eesmärgile ja saades riigiwanemaks, katsus oma walitsuse deklaratsiooni ette kanda wõlgade korraldamise seaduse teise lugemise ajal —

selle selgelt läbipaistwa tagamõttega, et nimetatud rutuliku seaduseelnõu arutamise ajal riigikogu rühmadest osutub wõimatuks deklaratsiooni kõigekülgselt arwustada

ja walitsuse tõelike püüdeid õiges walguses nähtawale tuua.

Kuna riigikogu kodukorra järgi läbirääkimistel walitsuse deklaratsiooni üle — arwestades nende läbirääkimiste tähtsusega riigielus — iga riigikogu liige wõib sõna saada piiramata arwu kordi, ei oleks käesolewal juhul, seaduseelnõu teisel lugemisel, keegi saanud rohkem kui kaks korda sõna wõtta, misjuures teisel korral on aeg 15 minutiga piiratud. (Wahelhüüded keskelt.) Peale selle tuli sellega arwestada, et riigikogu esimees oleks üldse mitte lubanud muist asjust rääkida, kui ainult päewakorras olewast wõlgade korraldamise seadusest. Nii taheti

walitsuse deklaratsioon otsekui kouterbandina riigikogust läbi libistada

sellaste olude, et tegelikult oleks riigikogu rühmadel wõimalus olnud läbirääkimistel kergitada seda salapärasuse linikut, mis ümbritseb praegust walitsuse tekkimise lugu ja neid eesmärke, mida teatawad ringkonnad selle walitsuse kaudu tahawad kätte saada. Ei wõi salata, et sellaste wõtete tarwitamine annab tunnistust teatawast ofawusest ja salakawalusest oma eesmärkide taotlemisel, samuti kui ka sellest riigimehelikkuse tasapinnast, mis on omane praegusele walitsusele ja selle juhile. (Wahelhüüe.)

Kuna riigikogu rühmid ei lasknud sellaste wigurkäikudega riisuda oma õigusi, siis pidi kawatsetud deklaratsioon jääma riigikogus ettekandmata, ja hiljem on see awalikkusele tehtud riigiwanema poolt teatawaks ajakirjanduse kaudu. (Wahelhüüded.)

Seda deklaratsiooni üks keskerakonna hääleka ndjaist täie õigusega nimetab

retrorilisteks manifestiks,

mis ei ütle midagi tänapäewa praktilisele inimesele, kes nõnab õiges selgust. (Wahelhüüded.) Olles töepoolest ärmiselt ebamäärane ja ei-midagi-ütlew, sisaldab see deklaratsioon siiski terwe rea kahemõttelisi awaldusi, milliste õiget mõtet on wõimata selgeks teha ilma lähemate selgitustega, mida walitsus nende all öeldi on mõelnud. Maa ja rahwas on aga õigustatud nõudma, et walitsus riigikogu ühtsoolilt selge sõnaga selgeks, missugusest suunas tema kawatseb maad walitseda ja eriti missugused on tema kawatsused riigi- ja rahwamajanduse korraldamise alal. Maa ja rahwas on õigustatud seda nõudma eriti just sellepärast, et eelmise walitsuse kukutamist on keskerakonna poolt püütud sellega põhjendada, et eelmise walitsuse majandusepõliitika olnud algusest lõpuni wildak ja meie maale ning rahwale lausa hädaohtlik. Kus walitsus, mille eesotsas seisab keskerakonna juht, peaks kohustatud olema nüüd selge sõnaga ütlema,

missugune on see uus majandusepoliitika,

mida temu peab õigeks ja riigi ning rahwa huwidele wastawaks. Selle asemel leiame aga walitsuse deklaratsioonis rea tumedaid lausei d, mis tuletawab meelde Johannese ilmuntamise raamatut, nagu näiteks, et „tuleb muuta normaaljeks pasiiwse ja leowa kapitali wahekord", „tuleb muretseda soodustusi waluuta kursiwahe surwe pehmendamise mõttes" ja kõgunni — „tuleb laiaiste wõimukäijõuse teel kõrwaldada meie awalikust elust meelevalu awaldused"! Wähemalt oleks waja selgetada, kas kawatseb walitsus näitrks narmisse, uulmise ja teised meelevalu awaldused ära keelata.

Lähemate selgituste andmine walitsuse kawatsuste kohta on weel sedr enam hädawajalik, et

walitsusele lähedalseiswad ringkonnad nähtawasti täie teadmisega ja tahtmisega on hakanud tegema ränki ja hädaohtlikke katsetamisi majanduselu alal — poliitilise kättemaksu motiiwel.

Nü kirjutab riigiwanema isiklik hääleka ndja „Postimees" esmaspäewaks nummris: „Terrorile wastatakse terroriga. Kui „Sakala" pank murti poliitiliste tagamõtetega, siis ei muusta wastased ka wastulööki andmast. Tagajärg — Wiljandis waagub weel teinegi pank hinge!"

Kui seda kirjutab riigiwanema enda isiklik hääleka ndja, mille peatoimetajaks tema on olnud aastakümneid ja mille

wäljaandja osaühisus isegi riiklikkude pankade arwel saneerimise puhul ei unustanud praegusele riigiwanemale kindlustamast head igakuist palka ja pensioni kuni surmani, —

siis peab arwama, et wastulöögi andmine ühele Wiljandi ühisteeliselle rahaasutusele sünnib praeguse walitsuse teadmisel ja heaksiidumisel.

See on ilus näide selle kohta, missugune wäärtus on walitsuse deklaratsioonis leiduwatel lõmisewatel sõnakõlksudel, et „walitsus peab eurele sihiks rahwuslikku poliitika, mis, tõustes kõrgemale ühekülgsetest parteihuwidest, lahendaks riigielule hädalised ülesanded kooskõlas riiklikkude nõuetega."

Samuti on hädawajalik selgust muretseda selle kohta,

misfugune on see uus majanduspoliitika,

mida temu peab õigeks ja riigi ning rahwa huwidele wastawaks. Selle asemel leiame aga walitsuse deklaratsioonis rea tumedaid lausei d, mis tuletawab meelde Johannese ilmuntamise raamatut, nagu näiteks, et „tuleb muuta normaaljeks pasiiwse ja leowa kapitali wahekord", „tuleb muretseda soodustusi waluuta kursiwahe surwe pehmendamise mõttes" ja kõgunni — „tuleb laiaiste wõimukäijõuse teel kõrwaldada meie awalikust elust meelevalu awaldused"! Wähemalt oleks waja selgetada, kas kawatseb walitsus näitrks narmisse, uulmise ja teised meelevalu awaldused ära keelata.

Lähemate selgituste andmine walitsuse kawatsuste kohta on weel sedr enam hädawajalik, et

walitsusele lähedalseiswad ringkonnad nähtawasti täie teadmisega ja tahtmisega on hakanud tegema ränki ja hädaohtlikke katsetamisi majanduselu alal — poliitilise kättemaksu motiiwel.

Nü kirjutab riigiwanema isiklik hääleka ndja „Postimees" esmaspäewaks nummris: „Terrorile wastatakse terroriga. Kui „Sakala" pank murti poliitiliste tagamõtetega, siis ei muusta wastased ka wastulööki andmast. Tagajärg — Wiljandis waagub weel teinegi pank hinge!"

Kui seda kirjutab riigiwanema enda isiklik hääleka ndja, mille peatoimetajaks tema on olnud aastakümneid ja mille

wäljaandja osaühisus isegi riiklikkude pankade arwel saneerimise puhul ei unustanud praegusele riigiwanemale kindlustamast head igakuist palka ja pensioni kuni surmani, —

siis peab arwama, et wastulöögi andmine ühele Wiljandi ühisteeliselle rahaasutusele sünnib praeguse walitsuse teadmisel ja heaksiidumisel.

See on ilus näide selle kohta, missugune wäärtus on walitsuse deklaratsioonis leiduwatel lõmisewatel sõnakõlksudel, et „walitsus peab eurele sihiks rahwuslikku poliitika, mis, tõustes kõrgemale ühekülgsetest parteihuwidest, lahendaks riigielule hädalised ülesanded kooskõlas riiklikkude nõuetega."

Samuti on hädawajalik selgust muretseda selle kohta,

misfugune on see uus majanduspoliitika,

mida temu peab õigeks ja riigi ning rahwa huwidele wastawaks. Selle asemel leiame aga walitsuse deklaratsioonis rea tumedaid lausei d, mis tuletawab meelde Johannese ilmuntamise raamatut, nagu näiteks, et „tuleb muuta normaaljeks pasiiwse ja leowa kapitali wahekord", „tuleb muretseda soodustusi waluuta kursiwahe surwe pehmendamise mõttes" ja kõgunni — „tuleb laiaiste wõimukäijõuse teel kõrwaldada meie awalikust elust meelevalu awaldused"! Wähemalt oleks waja selgetada, kas kawatseb walitsus näitrks narmisse, uulmise ja teised meelevalu awaldused ära keelata.

Lähemate selgituste andmine walitsuse kawatsuste kohta on weel sedr enam hädawajalik, et

misfugused lubadusi on walitsus andnud Saksa rühmale

tema toetuse eest riigikogus, ja kuidas näeb wälja see „rahwuslik" poliitika, mille jaoks waid parun Schillingi rühma abil saadi ühehääleline enamus riigikogus.

Nüüd, austatud riigikogu liikmed, tahab koalitsioon ka riigikogu sessioonil lõpetada. See näitab, et walitsuse koalitsioon ja wabariigi walitsus joowinud täielikku teadmatusse jätta rahwaesinduse nii majanduspoliitilisi kui ka teisi küsimuste suhtes.

Ma nimetan seda taganemiseks. (Wahelhüüded keskelt.) Üksi walitsus ei ole nii arg olnud (Wahelhüüded), et ta püüab rahwaesindusest kõrwale hoida. (Müra. Wahelhüüded keskel.) Aeg jänesel saab kinni haarata sabast, aga sellel jänesel on saba niiwõrt nõrk... (Agedad wahelhüüded. Müra ja trampimine keskel. Sotsialistid plaksutawad. Juhataja koputab haamriga.)

Sotsialistide keskelt hüüatakse koonduse ja keskerakonna aadressil: „Waat', kus mustamaski-mehed!"

B. Eilman (sotj.) teeb ettepaneku erakorralise teadaande puhul awada läbirääkimised. (Wahelhüüded ja müra keskel.)

Koonduse ja keskerakonna häältega lükatakse see ettepanek tagasi. (Hüüded: „Kardawad läbirääkimisi!")

Selle järele toimetatakse komisjonide täiendawaid walimisi.

Koalitsioon saatis riigikogu laiali.

Hääletusele tuleb T. Kalbuse (kesker.) ettepanek, lõpetada käesoleva koosolekuga riigikogu 2. istungjärk ning istungjärkude waheajal wõimaldada töötamine riigikaitse-, wälis- ja redaktsiooni komisjonidele.

Ettepanek wõetakse koonduse ja keskerakonna häältega sakslaste toetusel wastu. Sellega läheb riigikogu laiali.

Koosolek lõppes kell 7 õhtul.

Ostetakse 2 talu,

üks suurem, teine wäiksem, müüja wõib 1—2 a. veel kohta kasutada. Pakk. saata Tallinn, Narva maantee 19, mööbliäri „Venus"

Miljonite matmine läks esialgu nurja.

Walitsuse kawa ei leidnud rahanduse komisjonis poolehoidu.

Eelmises „Kaja" nummbris awaldasime wab. walitsuse poolt esitatud seaduseelnõu, millega taheti anda Pikalaenu pangale õigus maha kustutada need suured kahjud, mis on saadud pankade saneerimisel. Sel teel oleks wõidud waikselt maha matta kõik need mitmemiljonilised kahjud, mille selgitamiseks riigikogus taheti ajutada ankeetkomisjon, kuid millele keskerakond ja koondus olid wastu.

Walitsuse seletuse järele pidi see Pikalaenu panga põhikirja muutmise eelnõu ülikiire olema ja ta pidi riigikogus juba eile wastuwõtmisele tulema. Rahanduskomisjonis, kuhu see eelnõu arutamiseks anti, ei läinud aga ta wastuwõtmine sugugi libedasti. Komisjonis wõeti eelnõu käreda arwustuse alla ja näidati, et ilma riigikogu teadmata ei tohi niisuguseid hiiglasummasid maha kirjutama hakata, waid et seda kõike peab rahwaesituse silm nägema ja walwama.

See lõi miljonite-matjad werest ära ja teisipäewa õhtusel riigikogu koosolekul ruttasid nad wälja juba uue ettepanekuga, et mingu riigikogu hoopis ära laiali. Koalitsiooni häälte-enamusega wõidigi see otsus läbi.

Sellega jäi Pikalaenu panga põhikirja muutmine esialgu ära. Waewalt aga keskerakond ja koondus sellest kawatusest loobunud on. Wõimalik, et nüüd otsitakse mõni uusi teid, kuidas seda miljonite-matmist hoopis ilma riigikoguta läbi wiia.

Walitsuse kriis tehti ju selleks, et teatawate rahwaerakondlikkude pankrott-äride wõlad maha kustutada ja neile riigi rahakraanid uuesti awada. Seda püütakseesi nüüd teha ükspuha misfugusel teel.

Kas riigikogu uuesti kokku?

Teisipäewa õhtul otsustas walitsuse koalitsioon sakslaste toetusel riigikogu istungjärgu lõpetada ja riigikogu ära koju saata, sest nued walitsejad nähtawasti ei soowi, et rahwas kuuleks ja näeks, mis nemad teewad ja plaanitsewad.

Kuna riigikogu laialisaatmise ettepanek tuli isegi riigikogu juhatusele ootamatult, siis arutati riigikogu kuluaares elawalt, et mis on selle sammu tagamõte. Üldine arwamine oli, et walitsuse seisatagune kardab riigikogu ja et ta sellepärast püüab temast iga hinna eest lahti saada. Mõned arwasid kõgunni, et riigikogu saadetakse laiali nisu sissewee huwides.

Põllumeeste saadikute ridades kuuldi kõneldawat, et nemad jäänud walitsuse sammude suhtes äraootawale seisukohale. Nii pea kui selleks wajadus tekib, esiuewat nemad kohe nõudmisega, et riigikogu erakorraliselt kokku kutsutaks. Põhiseaduse järele on sellekohane õigus antud 25 riigikogu liikmele. Wastasrinnal on sellega kerge riigikogu igal ajal uuesti kokku kutsuda, kui seda olukord nõnab.

Perekond hukkus tules.

Keila wallas põles maha talumaja ühes elanikkude ja loomadega.

Kolmapäewa hommikul tuli Tallinna ametiwõimudele telefoniteel teade, et Keila wallas, Joa külas on aset leidnud tulekahju inimohwritega. Öö wastu kolmapäewa süttis põlema Põlde talu elumaja ja põles maani maha. Tules hukkusid Juhan Söeroja, 80 a. w., ta naine Anna Söeroja, 63 a. w., ja nende tütar Maali Söeroja, 50 a. wana. Raske tuleõnnetuse kohta puudnud alles lähemad teated. Ka pole selgunud, kas on siin tegemist õnnetu juhtumiga wõi kuritööga. Tallinnast sõitsid õnnetuse kohale prokurör, kohtu-uurija ja krim. abikomissar Ende.

Joa küla asub umbes kümme kilomeetrit Keila alewist eemal. Põlde talu on teistest külamajadest umbes pool kilomeetrit eemal. Arwatakse, et tuleõnnetus wõis aset leida kella 2 ajal öösel. Kuna külarahwas sel ajal magas sügawas unes, siis polnud ka Põlde talule appitulijaid.

Põlde on wäikene talu, mida pidas Söerojade perekond. Tuli tabas neid nähtawasti magamiselt. Kui ärgati, oli tulelõõm juba suur ja wäljapääsud ära lõigatud.

Üks õõstunud laip leiti hommikul loomalauda asemelt, kuhu nähtawasti kõgi Söerojadest oli põgenenud, seal aga tuleohwriks langenud. Loomalaut, rehi ja rehealuse olid elumajaga ühise katuse all.

Teiste Söerojade laipu kolmapäewa hommikul weel tukkide ja tuha alt polnud leitud. Woodite kohal neid polnud, wõib arwata, et nad olid kuhugi jooksnud ja siis lämbunud ning ära põlenud.

Laudas langesid ka talu loomad tuleohwriks. Surma said 2 lehma ja 1 hobune.

Tules häwines ka talu majakraam.

Peale Söerojade kedagi teist inimest talus ei elutsenud. Politsei arwab, et siin on tegemist kuritahtlise süütamisega. Loodetawasti saadakse juurdlusega ja inimeste ülekuulamisega kohutawasse lõosse selgust tuua.

Keilast sõitsid politsiametnikud õnnetusekohale öösel k. ½4 ajal.

Selgusetus wõipreemiatega.

Põllutöökoda pööras juba möödunud nädalal põllutööministeerium poole nõudega, et suwekuudel saaks jatkatud wõipreemiate maksmist 30 protsendi ulatuses. Seniini on aga küsimus seisnud otsustamata. Alates 1. juunist peaks nüüd wõipreemia wähenema 5 protsendile.

Soome wälisministrit oodati

Tallinna keskuudalal. Laew Helsingist pidi saabuma kell ¾4. Wälisminister A. Hackzell asub korterisse wälisministri juurde. Neljapäewal saabub Tallinna Soome piiriwalwe laew „Merikotkas", millel Soome wälisminister neljapäewa õhtul peale õhtusööki Soome saatkonnas asub tagasisõidule Helsingi.

Hiina-Jaapani waherahu kirjutati alla.

Shanghai, 31. mail. Hiina-Jaapani waherahule kirjutati täna hommikul Tangkus Tientsini lähedal wormilisselt alla. See waherahu näeb ette demilitariseeritud tsooni loomise. Demilitariseeritud tsooni piiriks on põhjapool suur müür, idapool Peking—Mukdeni raudtee ja läänepool Peking—Suixuani raudtee. Demilitariseeritud maa-alal Hiina wabatahtlike salgad saadetakse laiali. Pekingi ja Shanhaikwani wahel seatakse jalale normaalne raudteeühendus.

Loodetaw ilm neljapäewal, 1. juunil.

Keskmise kiirusega idakaarte tuuli, rünkpilwitus, hoo- ja äikesewihma wõimalus, temperatuur 6 kr. öösel kuni 20 kr. päewal.

Kas haigla wõi lasteaed Järwa-Jaani?

Skandaalne terwishoiu seltsi peakoosolek. Kohalikud suurused wastastikku auhaawamiste pärast kohtu. Haigla asutamine olla ainult manöövriks, et dr. Rosenstein arstimaja omale saaks.

Järwa-Jaanis on laineid löötwaks sündmuseks terwishoiu seltsi peakoosolek ja seltsi ümber arenew wõitlus. Anname allpool ruumi kahele kirjutisele, mis kumbki teisest teisukohast küsimust walgustab.

Esimese peakirjaks on kirjutise autor pannud „Järwa-Jaani koorekiht maetud koera ossimas“ ja edasi kõlab kirjutis:

Tähtsama eesmärgi — haigla haawatamisels asuti energiliselt tõõle raha kogumiseks. Lühikese ajaga toodi kokku suur hulk palke ja kõigaste kogunes üle 1000 krooni sularaha. Asi liikus wäga kiirelasti, sest Järwa-Jaani kogu ümbruskond tuneb haigemajast suurt puudust. Kõik kujunes rahulikul wiisil kuni oksusani, mis nähti 7. mail s. a. Seltsi aasta peakoosolekul, kohtu ruumes, mis wäga perekondlikus miljöös ära peeti ühes koerte mängiga ja kus koos oli peaaegu kõik kõrd ümber. Seltsist juhust kõnelejaid liikmed, kes seni seltsi tegewusest olid peamisest pealtvaatajatena osawõtnud ja jõudsele sõlm Järwa-Jaanis wõitis, et haigla asutamine on kõttesaamata unistus, selle asemel olla kõrgem käima panna kõesolewaks suweks lasteaed, milline otsus ka wastu wõeti. Nõrguste põhikirja wastaste otsusega ei olnud aga suur osa liikmeid rahul, kes ei saanud mainitud perekondlisest peakoosolekust osa wõtta ja nõudsid erakorralise peakoosoleku kõõkutusamist.

Hiljuti oligi siis seltsi erakorraline peakoosolek, mis oli õige rahwarikas, sest wahepeal olid juhatuse liikmed alewiku pere-peresti käinud liikmeid ning sellega pookehõidu kogumas oma mõtteosalisi ja sõprade seas. Alewiku ülemused olid nähtawasti oma ametkondadest alluwad ametnikud wälja kõõtutamud ja juba koosoleku algul oli õhk elektriseeritud.

Et koosolekul esile toodud asjaliste põhjendusele, mis nõudsid haigla awamise kiiret teostamist põhikirja sõnade kohaselt, et olnud wastuwõitsets midagi asjalikku ega kaalukat ette tuua, siis läksid lasteaedniku lõõtsalt demagoogiliste kõnede ja isiku rünnamisele üle. Kõik sõnadis, nii öeldu, üle noa tera, kus ühel pool oli 61 ja teisal 30 häält, sest koos oli 61 liiget. Ka juhatuse umbusalduse awaldamise resolutsiooni häältelemisest wõitis juhatus ise osa, mis sai poolt 28 häält ja wastu 32 häält. Ei saa kuidagi moraalselt iluhaks lugeda, kui juhatus iseennast awalikult hindama hakkab. Õiget joont tahas koosoleku lõpul juhatuse abiesimees, tes ühes, et tema seda musta pesu pesemist enam kaasa ei taha teha ja ühe kõhustused maha paneb. Juhatusest on kaks juhatuse ja 2 rewisjonitoimkonna liiget oma kõhustused maha pannud aru saades, et seltskondlises elus umbusõdusega edukalt tõõtada ei saa.

Järwa-Jaani suur ümbruskond, liiati ehitusmaterjali lahked annetajad teadku aga, et nende palgid ja lauad pehastawad ja mädanewad wihma ja päikese käes edasi, sest praegune terwishoiu seltsi juhatus on haigemaja ehituse kõttesaamata unistuseks kuulutanud ja soetab Järwa-Jaani alewiku kooreliõigia omale lasteaeda ja mänguplatsi arstimaja aias. Tahetakse sellepärast asja päästa, siis astugu igamees terwishoiu seltsi liikmeks, liikmemaks on 50 senti aastas, wõetagu asi oma kätte ja sügiseks on haigemaja walmis. Ehituse kawa, materjal ja raha on olemas! üks haigemaja pooldaja.

Teine kirjutis walgustab aga kogu seda Järwa-Jaani haigla küsimust hoopis teisest seisukohast:

Hiljuti oli Järwa-Jaani seltsile ajaloos suurim lahing. Lahingu wõitjaks oli walitud terwishoiu seltsi peakoosolek. Koosolek arenes ennekuulmata terawusteni, kus ei puudunud kirjanduslooliised sõnad „Don Quichote“ ja „tuuleweskid“, karjamajandust wihjawad „maatõug“ ja puhas „saksetõug“, kui ka labajemad nulitsalt korjatud sõnad „pea suu“ ja „ära waleta“. Tülitsemise põhjus ja ajalugu on wast järgmine:

J.-Jaani jsk. arsti dr. Rosensteini ja ta wenna pastor Rosensteini eestwõttel ajutati paari aasta eest Järwa-Jaani terwishoiu seltsi. Seltsi eesmärgiks oli ajutada haigla, kas ehitades uus maja wõi ümberehitades jaosk. arsti kasutada olew Järwa maawalitsuse hoone. Maawalitsuse hoone kasutamisele ajumine oli ette nähtud, et taklstada poolkõhja majja teemeistri wõi mõne teise maawalitsuse ajutuse paigutamist. Korjati ümbruskonnast liikmeid ja ehitusmaterjale — palke. Raha 1000 krooni saadi enamikus seks otstarbeks korraldatud pidudest. Räis eemalseisjale, et asi liigub hoogsalt. Ühelegi ei olnud aga selgust, kui suur haigla Järwa-Jaani ümbruskonnale otstarbekohane. Täiesemateist kawadest ei teadnud isegi juhatus täies koosseisus, see oli jaosk. arsti ja seltsi esimehe dr. R. saladus. Mis palgast ei nõõkunud, oli jaosk. arsti kasutada olewa maa ja maja üleandmine maawalitsuselt terwishoiu seltsile, kuigi maawalitsus seda pooldas. Kusagil oli riiw ees! Osa juhatuse liikmeid hakkas tõnawu kewadel juba kartma, et annetatud palgid kanase seismisega ära mädanewad ja soowis nende seisukorda üle waadata, arw kindlaks teha ja raamatuis arwestada. Selgus aga üllatuseks, et palke ei ole. Dr. R. oli palkide mädanemise eest juba warem muret tundes palgid oma wastutusel ilma mingi arwestuseta laenanud wennale, pastor Rosensteinile, kes lubanud „wärsked“ palgid asemele anda. „Palgid“ antigi tagasi ja juba ühes arwega, et nad laudadeks kõigatud. Kasasipidajal juhatusliikmel ei muud waewa, kui maksa saagimise raha, ehkki polnud näinud ei palke ega laudu. Olles sisemalt sügawasti haawunud ja tadedad, et seniini teguisenud ja omab loorbereid kõiganud waid üks juhatuse liige dr. R., olustasid nüüd teised juhatuse liikmed ka tegutsema hakata ja juba uue ideega: lasteaed. Põhjuseks toodi ette: lasteaed saab kohe tõõle hakata ja seega oleks ajutud otsekohe jaosk. arsti maja ja aia waldamisele, et hiljem kellelgi ei olets põhjust öelda, nagu ei teeks selts midagi, ei ole talle siis tarwis maad ega maja.

Juristide arwestused olid õiged, aga kawaluse teed käiwad neist üle. Lasteaia ajutamise tagamõte sai pinnaks filma juhatusele ja dr. Rosensteini lahkus juhatusest. Päris müüri lõhkumise palgiks muutus lasteaed aga terwishoiu seltsi hiljutisel peakoosolekul, mis oli kokku kutsutud liigete kirjaliku protesti põhjal nii juhatuse, kui ka rewisjoni toimkonna poolt. Tõestati poleemika kõigi reeglite kohaselt, isegi põhikirja ettelugemisega ja algul mainitud sõnade pärlidega, et lasteaial pole terwishoiuga üldse midagi ühist, on põhikirja wastane ja J.-Jaani alewiku kui wääritu agulirahwa oma asi, mis ei punduta õrget inteligentsi ega laugemat ümbrust. Ehitatgau ainult haigla. Kui suur, kuidas ja kuhu — sellele küsimusele ei wastanud dr. R. ka mitte peakoosolekul. Pastor R. kui opositsiooni juht tegi ettepaneku awaldada umbusaldust praegusele juhatusele ja walida uus juhatus wõitsema arwulisem. Uutel liigetel, tes peakoosolekul wiibisid esimest korda, jäi arusaamatuks wihane tülitsemine poolte wahel. Küsiti awalikult ja õigustatult, kas on tülitsemise põhjuseks lasteaed wõi on „koer maetud mujale“? Wastus jäi saamata.

Seekord pääsis juhatus tõsisti üle noatera umbusaldusest awaldusest. Liikmed läksid laialt selgust saamata, wiha mürk weres.

Ja nii juhtus, et wõiltus sai kodadest lantud uulitsale. Järgmisel hommikul kui kohtasid tänawal taht tüllilõinud häältelugejat, siis nende weri ei talunud enam wastupanu wihale, ja üks ladus teisele wihaseid hoope rohkem loetud häälte arwel. Seekord pidi kaswult wõitsem suudlema kodumaa mulda mälestussamba lähedal. Pekksaanu weri ei jahtunud aga weel ja kohates teist wastasrindlast, nortti uuesti tüli ja saadi uuesti pekksa. Nüüd ei jää pekksaanul, kui kaswus ja jõus tehwemal, wõit muud üle kui nõuda oma õigust samas kohtusaalis, kus tekkis were mürgitus, ent juba punaselinaga laetud laua ees.

Kuhu aga koer maetud oli, selgus alles nüüd. Maawalitsuse esimehe J.-Jaanis olles küsiti temalt, miks ei edenc arsti maja ja maa üleandmine J.-Jaani terwishoiu seltsile. Tema oli sellest samuti teadmatuses. Selguse muretsemiseks pöörduti otsekohe telefoni teel põllutööministeeriumi. Wastus oli ootamatu. **Maja ja aeda nõudwat kirjalikult omale dr. Rosenstein. Olewat laulumisel, kummale anda maa ja maja, kas dr. Rosensteinile kui tegelikule maldajale wõi J.-Jaani terwishoiu seltsile.** — On selge, miks opositsioon tahtis maha hääletada lasteaia küsimust, et seega taklstada terwishoiu seltsil maja ja aia tegelikule waldamisele ajumist.

Koera raibe on leitud! Ta haiseb ja määrib matjaid!

Ringi ümber Järwamaa.

Kirna waid müüb Wirika koolitalu. Kirna wallawolitsu otsustas ära müüa end. Wirika koolitalu. Praegu kasutab koolitalu walla käskjalg, kuid uue wallamaja walmimisel muutub koolitalu wallale üleliigseks. Koolitalu müügist saadud raha kasutatakse Kirna koolimaja kapitaalremondiks.

Uus ühing Tori-Räsnweresse. Tori ja Räsnwere küladesse on ajutamisel uus ühistegeline ühing „Jõud“. Põhikiri on registreerimisel.

Tapa linn taotab wõlgasid. Tapa linn kuulub nende wähearwuliste linnade hulka, kes korralikult riigile oma wõlgasid suutnud tasuda. Algkoolimaja ehituslaenu arwel wõlgneb linn riigile umbes 5,5 miljonit senti, peale selle wanadekõdu ehituslaen, elukorterite ehituslaen jne.

Senini on Tapa linn iga aasta kooliwaja ehituslaenu tasunud 2000 kr. Sama summa taotakse ka täesolewal aastal. Prosente weel wõlgnoleva summa eest tuleb maksta aastas 830 kr. Wanadekõdu ehituslaenu kustutamiseks on ette nähtud käesolewal aastal 500 kr.

Tapa metskond kõttesaamatus kohas. Põhja-Järwamaal on laialdast nurinat tekitanud metskonna ja selle juure üle wiidud riigimaade walitseja asukoht, mis Tapalt 4 klm. kaugusel — Imastus asub. Kuna kogu Põhja-Järwamaa riigimaade kasutajatel, samuti metsamaterjali saajatel sageli ühenduses tuleb olla metskonnaülemaga, siis terra asukoht täiesti kõrwalises ja raskelt ligipääsetawas kohas ongi nurisemise põhjuseks saanud. Palju sõbrawamaks ja kõttesaadawamaks asukohaks peetakse Tapa linna, kus kodanikel sageli kõrmist ja asjaajamist. Kuna metskonnaülema üks asjaajamise päewadest reedel, sel päewal aga ka Tapal turupäew, siis metskonnaülema kantselei ülewiimisel Tapale, saaks kodanikud, ka turukäimise kõrval oma ametliile toimetusi õiendada. Imastusse sõitmisel on aga nüüd wõimatu ajapuudusel kõiki toimetusi Tapa linnas õiendada.

Aruküla ja Pikmetsa tuletõrjujad wõistlesid. Pühapäewal pidasid Aruküla ja Pikmetsa tuletõrjujad omawahelised murdmaajooksu wõistlused. Wõistlusmaa oli 6 kilomeetrit läbi karjamaade. Algus ja lõpp oli Aruküla sportplatsil. Pikmetsast wõistlesid 5 meest, 1 wäljaspool wõistlust, Arukülast aga 3 meest. Wõistlust oli ümbruskond ja ka kaugemalt kogukas hulk waatamas. Kohti wõeti arwesse 5 esimest, kus 4 esimest kohta langes Pikmetsa meestele, sellega omandasid Pikmetsa mehed 14 punkti ja Aruküla kõigest 1 punkt. Peale selle olt 4 esimesele kohale auhinnad ja 5 kohale diplom.

Tehnilised tulemused olid: 1. Leo Peterson aeg 21 min., 2. Hugo Tempel — 21,30, 3. Jüri Murn — 22,02, 4. Johannes Mätt — 23, ja 5. Rud. Seewel aeg 23,02 min. Kuues, kes sai ka wäljaspool wõistlust diplomi osaliseks, oli Rud. Pilbas, aeg 22 min. Tulemusena on näha, kui suur ilelaa! on Pikmetsa tuletõrje ühingul murdmaas.

Auhinnad lubati wälja anda Arukülä tuletõrje ühingu aastapäewal juunikuus.

Tapalaste „boikott“ üldlaulupeole? Tapal on awalikult üles tõstetud küsimus, kas kohaliste laulukooride poolt osa wõtta eelseisvast üldlaulupeost wõi seda lihtsalt „boikoteerida“. Küllikõõmus on tekkinud selleist, et Tapa segakoor, kelle liikmete arw umbes 70 ulatub, kawatseb enne laulupidu kohapeal kontserdi korraldada, mille tulud oleks läinud koori üldlaulupeost osawõtmise kulude katmiseks. Sarnase kontserdi korraldamist ei ole lubatud aga lauljate liit. Peale selle olewat weel helitõõde autorid ränga honorari nõudmisega esinenud. See kõik ongi just tapalaste tuju riisunud ja „boikoti“ teostamise mõtted esile toonud.

Riauduskursus Tudres. 27. sp. peeti Tudre külas Wiina talus Tudre-Wuti-Salutaguse perenaiste seltsi korraldusel aiatöö kursust. Kursustel anti kokkuwõtet seltsi liikmetele õpetust ja näpunäiteid puude pookimises, põõsaste ümberistutamises, puude pritsimises, aiawiha tõõtamises peenardele ja iluaia ning õõlepeenarde korraldamises. Praktilisteele töödele aias järgnes sama päewa õhtul Tudre koolimajas teoreetiline loeng. Kursust juhatasid instr. Lossman ja agr. Kleemeier.

Seltsielu juhtimine on pr. Kärneri, pr. Krulli ja prl. Pikkaare ning prl. Kraani osawates kätes.

Suured matused Koeru. Alfred Saldermani matused kujunesid ladunule suureks kogupidamisawaldusels ümbruskonna rahwa suurel osawõtul tema wiimsel teekonnal Koeru kalmistule.

Rongikäik algas ladunu lodust Woolt naiskoorikaitse ja kaitseliidu Wao kompanii saatel orkestri leinahelidel läbi Arukülani. Siia tuli wastu Wäinjärwe wallawalitsus tervete kooseisus ja ladunu kaasametkond. Samas ühines rongikäiguga kaitseliidu Koeru kompanii, naiskoorikaitse Koeru jaoskond ja Koeru wabatahtlik tuletõrje. Liiguti kirikusse, kust peale leinajumalateenistust läksi wiimsele puhkepaiga — kalmistule. Waimulikku talitust pidas õp. A. Pähn, kelle liigutaw jutlus haaras kõiki kaasa. Koeru ja ümbruskonna ühendatur selliste nimel ajetas wärskele kalmule mälestustahwli õp. H. Jaakson, kuna Wäinjärwe wallawalitsus ja ladunu rohkes õõrad ning tuttawad puistasid A. Saldermani wiimse puhkepaiga üle elawate lillede ja pärgadega. Nõhtwast oli murduna tulnud kokku awalikuma ladunule wiimast lugupidamist.

Tapa politsei tegewus arwudes. Tapa politseijaoskonna möödunud aasta kõõnile paistab nii mõndagi huwitawat politsei töökoormast, wõrdlustades ühtlasi kodanikkude maksuwõime muutumist.

Ülds on wiimase majandusaasta jooksul Tapa jaoskonnas, mille piiridesse kuuluwad Tapa linn, Ambla, Lehtse, Nõmküla, Albu, Liigwalla ja Einmanni wallad ning Aegwiidu, Lehtse, Ambla, Tõnsalu ja J.-Madise alewikud, politsei kaudu maksunõudmisi täitmiseks saadetud (sulgudes eelmise aasta arwud) 14.372 (13.928), kusjuures nõudmiste kogusumma moodustanud 229.144.01 kr. (99.599.88 kr.). Waranduste üleskirjutamisi maksuwõlgade kõttesaamiseks on olnud 594 (553), kuid oksjoneid peetud ainult 51 (36). Oksjonitel waranduste müügist on saadud 2.685.15 kr. (2.469.52 kr.). Kohtuprotsessi ülesandeid on täidetud 451 juhul ja saadud sel puhul 21.954.94 kr. Et politsei käes maksunõudmiste kui maksuwõlgade summa suurenenud, samuti suurenenud waranduste üleskirjutamiste ja oksjonite arw, siis tõenäob see kodanikkude maksuwõimetuse suurenemisi.

Arreteeritud on jaoskonnas aasta jooksul 519 (538) isikut ja läbiotsimisi pandud toime 164 (93). Bidusid ja awalikke ettekandeid on registreeritud 343 (299), kongresse ja koosolekuid 56 (33). Awalikke joogikohti jaoskonna piirkonnas, mis politsei walwe all, on 11 (11).

Sõidumääruste rikkumisi on olnud 28, korratult majaraamatu pidamisi 30 ja passiseaduse rikkumisi 5.

Igaüks ei tohi olla „tubakawabrikant“. Kui juba üle 200 tubakataime kaswatamine paragrahwide rägastikku ja kohtulaua taha wõib kisuda, siis hoopis halwemaks ajutub lugu, kui omakaswatatud tubakat wõõrastele müüa pakutakse. Sarnase teoga olid hakkama saanud Tapal elutsewad Johannes ja Helene Krollid. Politsei oli nende juurest kätte saanud 18,8 kg. omakaswatatud ja omapargitud tubakat, mida nad wõõrastele müütasid. Maksuõewalitsus karistas süüdlasi 150 kr. rahatrahwiga, pannes nende peale ühtlasi kahekordse aktsiisimaksu 564 kr. Igatahes tallilt lõppenud äri, nealegi kui allesolew tubakas, konfiskeeritii.

Hiluti olid süüdlased kohtus wastust andmas omakaswatud tubaka müümise pärast. Kohus omakorda karistas Joh. ja Helene Krolli 10 kr. rahatrahwiga eht 3-päewase arestiga, peale selle tuleb aktsiisimaksu tasuda 18 kr. Tubakat olid asjaosalised müünud 1 krooni eest naelt.

Teatame, **et alates 1. juunist kuni 15. septembrini s. a.** on allakirjutanud pangad

laupäeviti avatud kella 9—12.

Eesti Panga Paide osakond.
Järwa Ühine Laenu- ja Hoiu Kassa.
Järwamaa Ühispank.
Paide Ühispank.

Talusüütaja Moelt 10 a. sunnitööle.

Riigikohus jättis E. Markowi ebasikaebuse tagasijärjeta. — Ta peab kindlustusseltsile 7575 kr. tagasi maksma.

Öö wastu 6. maid 1931. a. kella ½2 paiku puhkes Tapa lähedal, Moe külas, Einar Markowi talus tuli, kusjuures jüttisid kõik talukõõned peale sauna ja põlesid maani maha.

Tules hukkus rehepeksugarnituur traktoriga ning kogu wallaswara, kuna päästa suudeti ainult lehmad ja sead. Öösa said ka juhuslikult jeal ööbiwate laadalisle Rudolf Klammeri sõlg, hobune ratametega ning Johannes Uustalu hõbune jadulaga.

Esialgse juurdluse põhjal arwati, et on tegemist süütu juhtumisega. Siis aga tekkisid kuulduseid, et Markow ise on oma majale tule otsa pannud, sest maja oli wana, kuid uue ehitamisels oli tal waja raha, mille rohkusega ta aga kiidelda ei wõinud. Weel tegi Markowile muret garnituuri wõla tasumine.

Kui Markowi teenija Pauline Wäärpuu üle kuulati, siis see seletas, et Markow lubanud Wäärpuule osta jalgratta ning teda teeritada omal kulul, kui Wäärpuu saab hakkama süütamisega. Esialgu nõustunudki Wäärpuu kawatusega ja Markow andis temale üksasjalised juhtnõõrid, lisades juurde, et „kui hästi läheb, elame kui härrad, kui aga halwasti, siis läheme mõlemad kinni.“

Karistuse kartusel lõpuks Wäärpuu loobus süütamisest.

Tulekahju eelpäewal Markow näitas oma kuttawale Koppelmannile oma traktorit ning siis mun seas lõpuks tähendas: „hoia end täna õõsel inimestesse.“ Koppelmannile tundus see lause imelikuna, mille mõte selgus alles siis, kui hiljem Markow tõendas, et ta ise on maja põlema süüdanud. Selleks läinud ta südaöösl aknast wäljasüüdanud rehealuse põlema ja kui õuest tulekuma paistnud, heitnud woodisse magama. Warsti põrutanud naabrimees magajad üles.

Talukõõned olid wanad, umbes 40 a. tagasi ehitatud, kuid kinnitatud olid nad tuleu wastu 3250 krooni eest. Rehepeksugarnituur oli õnnetuse wastu kinnitatud 5000 krooni eest. Uuena oli ta maksnud 6100 krooni, millest tulekahjuni tasumata 5150 krooni.

Et esialgne juurdlus ära lõpetati, siis kinnitusselts „ERA“ maksis kahju Markowile wälja.

Rahukogu wõistis Markowi 10. a. sunnitööle ja kinnitusseltsile tagasimaksma wäljamaksetud kinnitussumma 7575 kr. ühes protsentiedga. Kohtupalat kinnitas selle otsuse ja nüüd ka rahukogu.

Paide teateid.

Koolilaps 10-kordseks wargaks.

Paide algkoolis tuli wiimasel ajal eite sageli wargusi. Näpati kaelasalke, kindaid, raamatuid, j.n.e. õpetajatelt kui ka õpilastelt. Kellelgi lõõdi üle korra ka rahakott. Kriminaalpolitsei selgitas nüüd, et wargaks keegi sama kooli 5. klassi õpilane, 12-a. tiitarlaps. Ema on ... turukauplejа ja tütar omab nähtawasti ka maast-madalast äriwaimu. Nimelt on ta warastatud asjad kõik realiseerinud, müües need laadakaupmeestele.

Ujula staadionil riietusruumiks.

Paidel enam ujulat pole. See wiidi staadionile sportlastele riietusruumiks. Ujula wiidi üle terwena, pukkide peal, sportlaste eneste poolt. Ega ujula järele ka mingit tarwidust polnud.

Staadionil algab kergejõustiklastel kibe treening, kuna instr. O. Topmannil mahti jälle Paides olla.

Laulupäewal 600 lauljat.

Paide kogunduse poolt korraldatawast laulupäewast, mida peetakse teatawasti 11. juunil, wõtab osa 15 segakoori 600 lauljaga. Üldkoorijuhiks on J. Zeiger.

Homme lõpeb koolides töö.

Homme lõpeb koolides töö, algab suwewaheaeg. Teisipäewal käis kelkkool metsas. Orkestrihelidel tuldi tagasi, tujukillastena, lillede ja lehis pimokstega.

Tuletõrje wiib paidelased 2. pühaks Münti.

Tuletõrje ühing korraldab 2. suwistepühal Mündis peo. Algab see juba päewal.

Könekoosolek põhiseduse muutmisest.

Teisel suwistepühal korraldatakse rahwamajas könekoosolek riigikogu põhiseaduse muutmise kawa selgitamiseks. Köneleja tuleb Tallinnast.

Wõhmuta koolide ühine metsapäew.

Algatus, mis wäärib järeletegemist ja kordamist.

Hiljuti kogunesid kõik Wõhmuta walla koolid Karinu metsa ühisele kooswiibimisele ja wastastikku sõprusse sõlmimisele. Kogunes üle 350 õpilase ja 12 õpetajat. Kooswiibimisest wõtsid osa weel wallawanem J. Möll ja kohalik metsnik L. Salum. Rohkearwuline ja kirew lastepere walgus laiali lagedale murule mängides, joostes, kilgates ja wõisteldes. Kui esimesel sellesarnasel algatusel puudus päewal kindel kawa. Lubati lastel weeta päew wabas looduses oma meelejärele. Lehwis lipp ja kanti ette koorilaule. Wärsketena ja rõõmsatena lahkusid lapsed pärast lõunat kooswiibimise wäljalt, hüüdes üksteisele waljuid terwitusi ja jällenägemist.

Järwa-Jaani Koorekiht maetud koera ossimas

tõõstab nii mõndagi huwitawat politsei töökoormast, wõrdlustades ühtlasi kodanikkude maksuwõime muutumist.

Ülds on wiimase majandusaasta jooksul Tapa jaoskonnas, mille piiridesse kuuluwad Tapa linn, Ambla, Lehtse, Nõmküla, Albu, Liigwalla ja Einmanni wallad ning Aegwiidu, Lehtse, Ambla, Tõnsalu ja J.-Madise alewikud, politsei kaudu maksunõudmisi täitmiseks saadetud (sulgudes eelmise aasta arwud) 14.372 (13.928), kusjuures nõudmiste kogusumma moodustanud 229.144.01 kr. (99.599.88 kr.). Waranduste üleskirjutamisi maksuwõlgade kõttesaamiseks on olnud 594 (553), kuid oksjoneid peetud ainult 51 (36). Oksjonitel waranduste müügist on saadud 2.685.15 kr. (2.469.52 kr.). Kohtuprotsessi ülesandeid on täidetud 451 juhul ja saadud sel puhul 21.954.94 kr. Et politsei käes maksunõudmiste kui maksuwõlgade summa suurenenud, samuti suurenenud waranduste üleskirjutamiste ja oksjonite arw, siis tõenäob see kodanikkude maksuwõimetuse suurenemisi.

Arreteeritud on jaoskonnas aasta jooksul 519 (538) isikut ja läbiotsimisi pandud toime 164 (93). Bidusid ja awalikke ettekandeid on registreeritud 343 (299), kongresse ja koosolekuid 56 (33). Awalikke joogikohti jaoskonna piirkonnas, mis politsei walwe all, on 11 (11).

Sõidumääruste rikkumisi on olnud 28, korratult majaraamatu pidamisi 30 ja passiseaduse rikkumisi 5.

Igaüks ei tohi olla „tubakawabrikant“. Kui juba üle 200 tubakataime kaswatamine paragrahwide rägastikku ja kohtulaua taha wõib kisuda, siis hoopis halwemaks ajutub lugu, kui omakaswatatud tubakat wõõrastele müüa pakutakse. Sarnase teoga olid hakkama saanud Tapal elutsewad Johannes ja Helene Krollid. Politsei oli nende juurest kätte saanud 18,8 kg. omakaswatatud ja omapargitud tubakat, mida nad wõõrastele müütasid. Maksuõewalitsus karistas süüdlasi 150 kr. rahatrahwiga, pannes nende peale ühtlasi kahekordse aktsiisimaksu 564 kr. Igatahes tallilt lõppenud äri, nealegi kui allesolew tubakas, konfiskeeritii.

Hiluti olid süüdlased kohtus wastust andmas omakaswatud tubaka müümise pärast. Kohus omakorda karistas Joh. ja Helene Krolli 10 kr. rahatrahwiga eht 3-päewase arestiga, peale selle tuleb aktsiisimaksu tasuda 18 kr. Tubakat olid asjaosalised müünud 1 krooni eest naelt.

Türi uudiseid.

Mustlaspoiss warastas 5 kr. raha. Türi töölisühingu peol pummeldas tugewasti August Ewart, kuni jäi aeda magama. Ärgates leidis, et taskust on lõtnud kaduma üle 5 kr. raha. Ewart teatas asjast politsiile. Peagi selgus, et joobnud Ewarti ümber oli asteldanud mustlaspoiss Eduard Mitrowsky, 15 a. wana. Pika puitlemise peale tunnistas ta enese rahawarguses süüdlaseks.

Türi wõitis jalgpallis Wiljandit. Pühapäewal peeti Türil üle mitme aja jälle jalgpallimõõstluse Wiljandi „Tulewiku“ meeskonnaga. Kestpärane mäng lõppes türilaste uapi wõiduga 2:1, poolaeg 1:1. Türilaste mängus annab ennast tunda weel treeningu puudus.

Kasutas wana wekslit. Mõni aasta tagasi, teenis Türi jaamas keegi Sermati nimeline isik. Ta hakkas wõima kraami wõlgu J. Adamsoni kauplusest. Wiimane aga nõudis wõla kindlustuseks wekslit. Sermat muretseski wekslit, millele girandina kirjutas alla wedurijuht Robert Pärn. Lahkunuisel Türilt maksis Sermat oma wõla ning sai Adamsonilt tagasi kindlustuseks wõetud wekslit. Kuid wekslile oli tegemata jäänud märkus äratasumise kohta. Nüüd on kerkinud see weksel uuesti pärwakorrale, kuna selle järele nõuab keegi Tallinna ärimees P. Robert Pärolt kui girandilt wekslit wäljalunastamist. Asja selgitab nüüd politsei.

Mõnda Torilt.

Elu areneb siin ennist rada. **Praegu on käes kibe põllutööaeg.** Mujal on juba enamikus seemned maas, kuna siin madalaiõõtu ja raskepärased maad seda ei wõimalda. Isegi liig warane kündmine pole hea, sest siis wõib põld hiljem kõwaks paatuda ega lannata suwel kuiwa, samuti loob see head kaswuwõimalused mitmesugusele umbrohtudele, milledest siin on: ohakad, rakwere raibe ja kassitapp.

Waatamata sellele, et läinud sügisel sai loomatoitu wähepoole, eriti aga just suwelwilja põhku, on sellele waatamata karjad suudetud ülestalwe pidada ja on talusid, kus kari weel praegu kinni.

Talliwilja oraste seisukord on siin hea. Rukki ja talinisu orased on terwed ja wõib arwata, et nad kaswamiseks soodsate ilmade puhul waewawõõrilist saaki annawad. Sissetulekute mõttes on siinne põllumees hakanud nisu kaswatama, et seda ka müügiks jatkuks, kuna waremail ajul nisu wähe kaswatati ja mõnes kohas see üldse puudus. Ka ristikupõldudel on kenad taimed, millest wõib saada korralikku saaki.

Weel on wiimased pühad ees, ning siis hakkab pikk ja monotoonne argielu oma suiwise hetnatööga kõrwetawa päikese paistel.

Sellega teatame töö-tarvitajatele, et

lõpetame oma tööstuse Paides.

Valmistööd annab välja 1. juunist s. a. kaupmees bra Jaan Viitmann Paides, Tallinna tän. nr. 19.

M. Andre'evi
Riidevärvimise tööstus.

Lahkeks tähelepanuks!

Julius Stephan'i
riidevärvimise tööstus
— asutatud 1892. a. —

teatab oma lugupeetud töötarvitajaile, et on 1. juunist s. a. oma aurujõulise riidevärvimise tööstuse avanud Tallinna tän. tööstuskooli kõrval (end. Andrejevi ruumides)

Avarate ruumide tõttu on võimalik olnud tööstuse sisseseadet ajakohaste nõuete järele täiendada ja 40-ne aastase töötamise puhul, kus juba endistel näitustel tööstus paljude auhindadega kroonitud, ei saa ka praegugi ükski ümbruskonna ettevõte võistelda. Sellepärast loodan ka nüüd, nagu varematelgi aastatel, et lugupeetud ärisõbrad oma usaldust jätkavad ja kaasa toovad uusigi. Kõige parema ja kiirema tööga püüan seda tasuda.

Peale kangaste ja lõngade saavad ka mantlid ja kleidid värvitud ja keemiliselt puhastatud.

Tööde eest täieline vastutus. Hinnad mõõdukad.

Jälgige silti: tööstuskooli kõrval, Tallinna tänaval.
Sügava tänu ja südamlikkusega jään oma vanu ja uusi äri-sõpru ootama. — Kõige austusega

Jul. Stephan.
— Paides —

Vao-Aruküla masinatarvitajate osaühisus müüb avalikul

enampakkumisel

11. juunil k.a. kell 12 päeval Väinjärve vallas, Vao asunduses „Raja“ talus täiesti töökorras viljapeksu garnituuri. Masin „Gloria“ mootor „Stoever“ 12 H. P. Pakkumise alghind 1250 kr. Pakkumisest osavõtjatel on 10% alghinnast sissemaksta. Lähemaid teateid saab J. Romanilt Aruküla asundus üle Koeru.
Juhatus.

Käesolevaga teatame, et kala- ja vähjapüük

Kolu jões

meie kruntide piirides on

keelatud.

Keelust üleastujad võtame kohtulikule vastutusele.

J. Trubok, Ed. Linnabet, Aug. Linnabet ja O. Kinkberg.

Müüa elumaja

Särevere vallas, Illassaares. Kaupa teeb omanik Kiraa vallas Siugumetsal. J. Reinau.

„Järva Teataja“
on Järvamaal
kõige loetavam
ajaleht.

Kasutatage „Järva Teatajas“

Pikeveres

„Järva Teataja“ müügi pr. Olga Pojarkova kaupl.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.